

Averøy kommune

Landbruksplan 2020- 2025

Averøy – en god forbindelse

Innhold

1. Innledning	4
1.1 Mandat for arbeidet med strategisk plan for landbruket	4
1.2 Bakgrunn for planarbeidet	4
1.3 Gjennomføring av planarbeidet	6
1.4 Lovgrunnlag og virkemidler	6
1.5 Overordnede planer og meldinger	7
2. Utviklingstrekk for landbruket i Averøy	7
2.1 Innledning	7
2.2 Produktive arealer	8
2.2.1 Jordbruksareal	8
2.2.2 Skogbruksareal	9
2.2.3 Hjorteviltareal	11
2.2.4 Le- og miljøplantninger	12
2.3 Bruksstruktur	12
2.3.1 Antall gårdsbruk	12
2.3.2 Bruksstørrelse, eiendommer med jordbruksdrift	14
2.3.3 Samdrifter	15
2.3.4 Alders- og kjønnsfordeling	15
2.3.5 Eiendomsoverdragelser	16
2.4 Produksjonsomfang	16
2.4.1 Jordbruk	16
2.4.2 Skogbruk	19
2.5 Verdiskaping og sysselsetting	21
2.5.1 Jordbruk	21
2.5.2 Skogbruk	22
2.5.3 Jakt	24

2.6 Kommunen som landbruksmyndighet.....	26
2.6.1 Tilskuddsordninger til jordbruk	26
2.6.2 Prosjektarbeid	28
2.6.3 Tilskuddsordninger til skogbruk	28
2.7 Landbrukets lag og organisasjoner i Averøy	29
3. Mål for landbruket i Averøy	31
3.1 Sentrale nasjonale og regionale landbrukspolitiske mål	31
3.2 Muligheter og utfordringer for landbruket i Averøy	34
3.2.1 Jordbruk	35
3.2.2 Jordbruk og klima	37
3.2.3 Skogbruk	39
3.2.4 Skogbruk og klima	41
3.2.5 Hjorteviltforvaltning	42
4. Prioriterte tiltak	44
4.1 Jordbrukstiltak	44
Tiltak 4.1.1 Få all dyrka jord i produksjon	44
Tiltak 4.1.2 Unngå tap av melkekvoter ut av kommunen	44
Tiltak 4.1.3 Informasjonsmøter om driftsbygninger – krav, løsninger, tilpasninger, investeringer og finansiering	44
Tiltak 4.1.4 Redusere utslipp av klimagasser	45
Tiltak 4.1.5 Møteplasser	45
Tiltak 4.1.6 Strategi for bedre omdømme	45
4.2 Skogbrukstiltak.....	45
Tiltak 4.2.1 Kurs i bruk av skogbruksplan.....	45
Tiltak 4.2.2 Justering av bruksklassene og vogntoglengde på kommunale veier.....	46
Tiltak 4.2.3 Tømmertransport inngår ved prioritering av opprusting av kommunale veier	46
Tiltak 4.2.4 Tilstrekkelig kapasitet i skogbruksforvaltningen i kommunen	46
Referanser / litteratur:	47

1. Innledning

1.1 Mandat for arbeidet med strategisk plan for landbruket

Averøy fikk sin første strategiske landbruksplan i 1999, og den andre versjonen av landbruksplan for Averøy ble vedtatt 19.05.2008.

Etter et tiår med store endringer innenfor landbruksnæringen, fremmet Averøy Senterparti følgende interpellasjon for kommunestyret den 13.12.2018:

«Rullering av strategisk landbruksplan for Averøy

Strategisk Landbruksplan for Averøy ble utarbeidet i 1998 og sist rullert i 2008. Landbruket i kommunen har vært gjennom store endringer siden planen ble utarbeidet. I lys av årets tørkesommer (2018, red.anm.) og fordi mange av forutsetningene i plana fra 2008 er endret, har ei samlet landbruksnæring, gjennom Averøy Landbruksråd et sterkt ønske om ei rullering av landbruksplanen i kommunen.

Selv om vilkårene for landbruksnæringen i kommunen i hovedsak bestemmes av sentral landbrukspolitikk og internasjonale rammebetingelser, er kommunen allikevel utøvende lokal landbruksmyndighet som bør ta stilling til de utfordringene næringen står overfor og prioritere tiltak for gjennomføring. En rullering vil gi en statusrapport og den vil også være et nyttig redskap for å synliggjøre nasjonale landbrukspolitiske mål, gradere viktigheten av landbruksarealer som grunnlag for arbeid med arealdelen i kommunen, gi retning for behandling av enkeltsaker som eksempelvis bo- og driveplikt og konsesjonsvilkår og klargjøre næringens utviklingsmuligheter i årene som kommer.

Forslag til vedtak:

Averøy kommunestyret ber administrasjonen, i samarbeid med landbruksnæringen i kommunene, om å starte rullering av strategisk landbruksplan for Averøy.

Forslaget ble vedtatt med følgende tillegg fra Roald Røsand (V): *Planen innarbeides i det øvrige plansamarbeidet for det felles planlagte plansamarbeidet for Nordmøre.»*

Da dette er en rullering av eksisterende plan, forutsettes det at administrasjonen ved jordbrukssjef og skogbrukssjef oppdaterer faktagrunnlaget i planen på sine respektive fagområder. Landbruksrådet vil deretter benyttes som referansegruppe i det videre arbeidet med planen.

Landbruksplanen legges fram for kommunestyret til godkjenning.

1.2 Bakgrunn for planarbeidet

Gjennom arbeidet med strategisk landbruksplan ønsker kommunen å synliggjøre landbruksnæringens betydning for verdiskaping og bosetting i kommunen, og de utfordringene næringen står overfor. Landbruket skaper store ringvirkninger for det øvrige næringslivet og har mange viktige samfunnsoppgaver. I tillegg til å bidra til trygg matproduksjon og matforsyning, har næringen en viktig funksjon når det gjelder stabil bosetting og bærekraftig ressursforvaltning. Næringen er avgjørende

for skjøtsel og vedlikehold av kulturlandskapet. Planen skal vise hvilke utfordringer som er viktige for næringen, hvilke mål som skal settes for utviklingen framover og hvilke tiltak landbruksnæringen selv og kommunen kan bidra med for å nå disse målene.

Vilkårene for landbruksnæringen bestemmes for en stor del av naturgitte forhold, sammen med den sentrale landbrukspolitikken og internasjonale rammebetingelser. Kommunen er lokal landbruksmyndighet, og innenfor de gitte rammene er det viktig at kommunen tar stilling til de utfordringene næringen står overfor og prioriterer tiltak for gjennomføring. Landbrukspolitikken er sentralstyrt, men myndigheten til å fatte vedtak etter regelverket er blitt delegert til kommunene innenfor stadig flere ordninger i løpet av de siste årene.

Utviklingen i landbruket de siste ti årene viser en stor nedgang i antall aktive bønder. Melkeproduksjon er den produksjonen som gir størst økonomisk avkastning, men både antall melkeprodusenter og produksjonsvolum er vesentlig redusert i løpet av disse årene. I de fleste bygder er der nå kun få eller ingen aktive melkeprodusenter igjen. Det samme utviklingen finner vi innenfor annet storfehold, mens tallet på produsenter med sau har økt noe de siste årene.

På grunn av de store strukturelle endringene i landbruket, sammen med betydelige endringer i lovverk og landbrukspolitiske målsettinger, har landbruksnæringen gjennom landbruksrådet ved flere anledninger signalisert ønske om en oppdatering av landbruksplanen, da den på flere felt er utdatert og føles lite relevant. Det har imidlertid lenge vært på tale å få utarbeidet en felles strategisk næringsplan for Nordmørskommunene, og det har vært et ønske at landbruket skal inngå i denne planen heller enn å få utarbeidet en særskilt plan for landbruksnæringen. Arbeidet med rullering av landbruksplanen har derfor blitt utsatt i påvente av at arbeidet med interkommunal strategisk næringsplan skal bli igangsatt. Dette arbeidet har imidlertid ikke kommet i gang ennå, og fra landbruksnæringen sin side er det nå viktig å få oppdatert faktagrunnlaget og tilpasset strategiene i landbruksforvaltningen til dagens situasjon.

I tillegg til det som er nevnt ovenfor er det flere andre grunner til at den strategiske landbruksplanen bør oppdateres:

- Gradering av viktigheten av landbruksarealer i arealdelen i kommuneplanen bør vurderes med visse mellomrom.
- Klargjøre næringens utviklingsmuligheter på flere områder. Landbruket har vært og skal fortsatt være et viktig element i kommunens næringsliv.
- Landbrukets ulike roller i klimautfordringene må identifiseres slik at det kan stimuleres til klimavennlige tiltak
- En del produktivt jordbruksareal er ikke i drift i dag. Gjennom landbruksplanen kan det utarbeides strategier som sikrer at alt drivverdig jordbruksareal blir drevet, enten av eier selv eller ved bortleie til andre aktive foretak

1.3 Gjennomføring av planarbeidet

Vedtak om rullering av landbruksplanen ble vedtatt den 13.12.2018, og den 2. januar 2019 startet administrasjonen opp arbeidet med oppdatering av faktagrunnlaget i planen.

Melding om oppstart av planarbeidet ble lagt ut på kommunens hjemmeside den 11.01.2019, og det ble samtidig sendt melding om oppstart til faglag og landbrukets interesseorganisasjoner i Averøy. I tillegg ble det sendt oppstartsmelding til Fylkesmannen i Møre og Romsdal og til Møre og Romsdal fylkeskommune. Alle foretak i kommunen som søkte om produksjonstilskudd i 2018 ble også informert på e-post om oppstart av planarbeidet.

Det ble satt frist til 1. mars med å komme med innspill til planarbeidet, og det ble mottatt 6 innspill. Flere av innspillene gikk på problemene og belastningene som en stor hjortestamme påfører jordbruket. Dette er problemstillinger som håndteres gjennom en egen plan, *forvaltningsplan for hjortevilt*, og det vurderes ikke å være hensiktsmessig å innføre egne tiltak i landbruksplanen for dette interesseområdet.

Det kom også innspill om å gjennomføre en spørreundersøkelse blant aktive bønder for å kunne forutse omfanget av framtidig matproduksjon i kommunen, og å sette fokus på utfordringer. Dette har kommunen dessverre ikke ressurser til å gjennomføre på en god og sikker måte.

For å kunne gi et bilde av utviklingstrekk i landbruket og arealbruk, ble det bestemt å få gjennomført en oppdatering av kartmaterialet som blir brukt av landbruksnæringen og innenfor landbruksforvaltningen, AR5. Dette kartlaget ligger til grunn for *Gårdskart på internett* og gir detaljerte opplysninger om dyrka jord, innmarksbeite, produktiv skog og uproduktive arealer på hver enkelt eiendom. AR5 ble først utarbeidet for Averøy i 2008 og har ikke vært systematisk oppdatert siden. Det anbefales periodisk ajourhold av AR5 hvert 4. – 7. år, og det ble derfor bestemt å oppdatere kartgrunnlaget før arbeidet med landbruksplanen ble satt i gang. Det nye og oppdaterte kartgrunnlaget over landbruksressurser og arealbruk i Averøy kommune ble overlevert fra NIBIO – Norsk institutt for bioøkonomi - 1. september 2019.

Planen skal gjelde for perioden 2020 – 2025. Tiltaksdelen kan oppdateres ved behov.

1.4 Lovgrunnlag og virkemidler

En strategisk landbruksplan må utarbeides innenfor de rammene som blir satt av landbrukets særlover og tilhørende forskrifter og virkemidler. De viktigste av disse lovene er jordloven, skogbruksloven, odelsloven og konsesjonsloven. Viktige forskrifter er f.eks. forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket, forskrift om nydyrking, forskrift om tilskudd til drenering av jordbruksjord, forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL-forskriften), og forskrift om tilskudd til sykdomsavløsning. Dessuten er plan- og bygningslovens bestemmelser viktige med tanke på arealdisponering og bebyggelse.

1.5 Overordnede planer og meldinger

Stortingsmelding nr. 11, «Endring og utvikling», som ble vedtatt i desember 2016, legger føringer for både næringen og forvaltningen for hvordan landbruket er tenkt videreført. Meldingen beskriver de problemstillingene landbruksnæringen står overfor i dag, der globale så vel som lokale utfordringer blir gjennomgått. Som hovedmål angir stortingsmeldingen følgende:

1. Matsikkerhet for egen befolkning
2. Landbruk over hele landet
3. Økt verdiskaping
4. Bærekraftig jordbruk

I stortingsmeldingen legges det opp til økt matproduksjon, og økt effektivitet i næringen som middel for å øke matproduksjonen. Det ble som følge av nasjonale prioriteringer stimulert til større enheter med økte produksjonsrammer per enhet. Endrede markedsforhold, blant annet med endringer i forbrukers etterspørsel, fokus på klimavennlig og bærekraftig produksjon, større konkurranse fra importerte landbruksprodukter og mindre muligheter for eksport har ført til at der nå er mindre rom for å øke produksjonen av landbruksprodukter enn det var for få år siden.

Møre og Romsdal fylkeskommune leverte «*Landbruksmelding for Møre og Romsdal 2017 – 2021*» våren 2017. I denne meldingen fokuseres det på lokale utfordringer og muligheter, f.eks. vern og bruk av produksjonsgrunnlaget, miljø og klima, rekruttering og omdømme.

I *nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging* ligger det forventninger til at kommunene i sitt planarbeid blant annet identifiserer viktige verdier av naturmangfold og landskap, friluftsliv, kulturminner og kulturmiljø, i tillegg til at kommunene sikrer viktige jordbruksområder og legger til rette for nye og grønne næringer som er knyttet til jordbruk og skogbruk.

2. Utviklingstrekk for landbruket i Averøy

2.1 Innledning

Fra naturens side er det gode vilkår for landbruksdrift i Averøy. Vi har gode jordbruksbygder både langs fjorden på innersida og på strekningen fra Kårvåg til Bremsnes. I tidligere tider ble det dyrket både korn, poteter, grønnsaker og bær på de fleste gårdsbruk, men i dag er det hovedsakelig grasproduksjon og husdyrproduksjoner basert på grovfôr som er driftsformen.

Lengst ute, på øyene ut mot havet, var der tidligere mange små kombinasjonsbruk der næringsgrunnlaget besto av kombinasjonen jordbruk og fiske. I disse områdene har jordbruket hatt sterk tilbakegang, og mye av jordbruksarealet er ikke lenger i drift. Også i de beste jordbruksområdene i kommunen ser vi stor tilbakegang i antall bruk med selvstendig drift, men det meste av jordbruksarealet i de beste områdene blir likevel holdt ved like og drevet av de foretakene som fortsatt er aktive.

2.2 Produktive arealer

2.2.1 Jordbruksareal

Dyrka jord og beitemark utgjør hovedgrunnlaget for jordbruksdrifta i Averøy. Samlet jordbruksareal i drift er 17 385 dekar i 2018, det vil si at nesten 10 % av kommunens totale landareal er jordbruksareal i drift. På landsbasis er ca 3 % av totalarealet registrert som jordbruksareal.

I perioden 1990 – 1998 var der en økning i areal i drift i Averøy, men etter den tid har det gått tilbake. I 10-årsperioden fra 2007 og frem til 2018 er areal i drift redusert med nesten 2 200 dekar, en nedgang på 11,2 %.

Tabell 1: Utvikling i jordbruksareal i drift Averøy i perioden 1990-2018:

År	Jordbruksareal i drift, antall dekar	Jordbruksareal i alt	Jordbruksareal ute av drift
1990	19.553		
1995	20.740		
2000	21.417		
2005	20.273		
2010	17.804		
2015	17.717		
2018	17.574	22.874	5452

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Landbruksdirektoratet, NIBIO

Tallene i tabellen er en sammenstilling basert på opplysninger fra søknader om produksjonstilskudd, fra Statistisk sentralbyrå og fra NIBIO. Noe av endringene fra år til år kan skyldes endrede definisjoner og regelverk, men trendene er likevel tydelige.

Ågrenda. Foto: Svein Arild Aae

Det dyrkbare arealet i Averøy er anslått til 12 863 dekar i september 2019, derav 1/3 mineraljord/fastmark og 2/3 myrjord. Stortinget har i 2019 vedtatt at det kan fastsettes forbud mot nydyrking av myr. Arealet som er tilgjengelig for oppdyrking i kommunen kan dermed bli vesentlig redusert dersom et slikt forbud blir vedtatt.

Tabell 2: Utvikling i antall dekar jordbruksareal i drift i ulike arealkategorier, i perioden 2007 - 2018:

	2007	2018
Fulldyrka jord til slått og beite	17282	15292
Overflatedyrka jord til slått og beite	433	292
Innmarksbeite	1796	1928
Sum	19511	17558

I 2018 ble det søkt om produksjonstilskudd til 15 292 daa fulldyrka jord, mot 17 282 daa i 2007. Arealet med fulldyrka jord som det søkes om produksjonstilskudd for i 2016 er dermed 1 990 daa lavere enn tilsvarende arealkategori i 2007, en nedgang på 11,5 %. Det er ulike årsaker til at dette arealet har gått ut av produksjon. Noe er nedbygd av bygninger og veier, men det meste er gått ut av bruk av praktiske årsaker fordi det er vanskelig og tungvint å drive effektivt, eller fordi dreneringstilstanden er blitt for dårlig. For overflatedyrka jord er nedgangen på 25 %, mens innmarksbeitearealet har økt med knapt 4 % i denne perioden.

Siden 2007 er kun ca 190 dekar jordbruksareal omdisponert til andre formål i Averøy, hovedsakelig til ulike utbyggingsformål. Det aller meste av arealet som det ikke lenger søkes om produksjonstilskudd for, er dermed gått ut av bruk av andre årsaker enn nedbygging. Noe av dette arealet blir nok fortsatt holdt i hevd ved slått og beiting, men da på hobbybasis eller som plenareal, og arealet blir dermed ikke registrert i statistikken som areal i drift.

2.2.2 Skogbruksareal

I 1989 ble det foretatt skogregistrering i Averøy, der de kom fram til at det var en stående kubikkmasse på 187 800 m³, og et produktivt skogareal på 38 900 dekar. Det beregnede hogstkvantum var den gang på 7 800 m³. Orkanen i 1992 endret forholdene i skogen betraktelig i forhold til takstresultatene i 1989.

Tabell 3: Hovedtall om skogen i Averøy fra taksering av skogbruksarealene i 1989:

Produktivt skogareal		38.900 daa
Balansekvantum*		7 800 m ³
Skogreist areal		16.000 daa
Leplantingsareal		4 000 daa
Total stående kubikkmasse (1989)		187 800 m ³
Tilveksten pr. år		9 600 m ³

* Den maksimale mengde tømmer som i gjennomsnitt årlig over en viss periode (som regel 10 år) kan hogges ut av en skogteig uten at hogsten i noen fremtidig periode må reduseres på grunn av mangel på hogstmoden skog.

I 2019 startet arbeidet med en ny felles skogbruksplan for kommunene Averøy, Gjemnes, Eide og Kristiansund. Denne vil bli ferdig våren 2021.

Vernskog

I Averøy er en betydelig andel av skogarealet vernskog. Dette er skogareal ut mot havet og opp mot snaufjellet. Formålet med vernskogen er at en ved hogst i dette området skal ta spesielle hensyn til bl.a. lokalklimatiske forhold som vil bli påvirket av en hogst, og at en sikrer at ny skog kommer opp igjen så raskt som mulig. I dette området skal en også bl.a. ta mer hensyn til skader på markvegetasjon og løsjordlaget. I Averøy gjelder følgende vernskoggrenser:

Mot havet:

Denne grensa begynner ved Tøvik fergekai og følger riksveien frem til Staurneskrysset og derfra etter fylkesveien til Rangøynesset frem til Staurnesvågen. Derfra i ei rett linje frem til krysset fylkesvei-kommunevei ved Drepartjern, og derfra langs kommuneveien til Flatset, videre etter fylkesvegen frem til Bae. Derfra langs riksvegen frem til Bruhagen, deretter langs fylkesveien ned til Kristvika.

All skog nord for denne grensa er vernskog.

Mot fjellet:

Vernskoggrensa tar utgangspunkt i RV 67 på Kårvåg, og følger fylkes/kommuneveien mot Folland frem til Tuva ved Eiksåsen-Hjertåsen. Herfra går den på skrå opp til kote 150 og følger denne søretter lia rundt Follandsdalen.

Den ligger fortsatt på samme kote rundt Mjølklumpen/Kvalshaugtuvene og inn til Kornstad. Her skrå den raskt opp til kote 200 og følger denne helt inn til Morkaelva for deretter å skrå opp til kote 250, og går så etter denne koten frem til Meekelva.

Grensa skrå så ned igjen til kote 200 og følger denne østover til Opsal. Videre nordover etter samme kote frem til den gamle kommunegrensa (Kvernes-Bremsnes) ved Kjørsvikskaret. Her går vernskoggrensa rett ned til kote 150 og følger denne rundt Storliklimpen og frem til Kavadalene.

Herfra skrå grensa opp til kote 200 igjen for så å følge denne helt frem til Roksetskarveien. Over selve skaret og frem til og med Meekeidet er grensa igjen nede på kote 150, derfra opp til 200 igjen, og følger denne i sin helhet frem til den gamle kommunegrensa (Bremsnes/Kornstad) ved Vassdalselva, for deretter å følge denne grensa ned til RV 67 ved Kårvågberga.

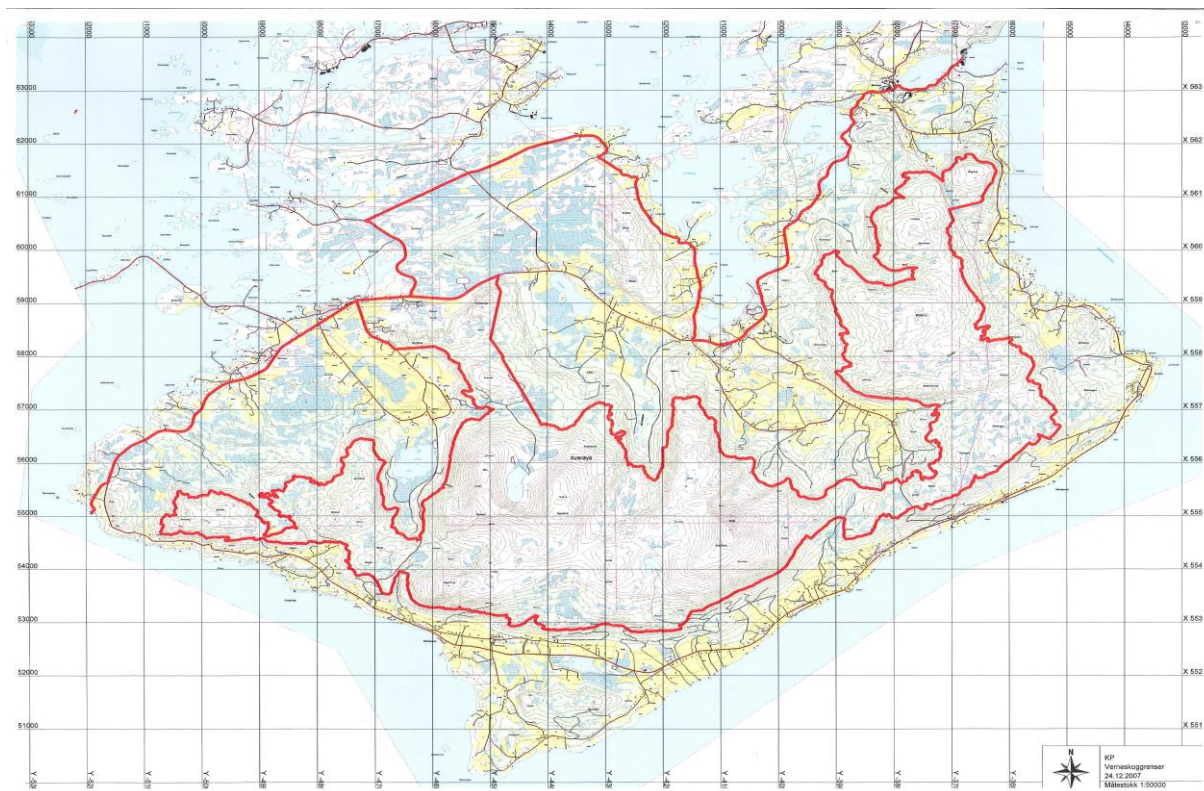
Herfra og til Kårvåg (Follandskrysset) følger begge grensene (mot havet og mot fjellet riksveien).

All skog opp mot fjellet fra disse grensene er vernskog.

Regler for hogst i vernskog

"All planlagt hogst i vernskogen unntatt ved til husbehov skal meldes til skogoppsynet/skogbrukssjefen senest 14 dager før hogsten tenkes satt i gang. Denne meldingen skal bl.a. inneholde opplysninger om hvor og når hogsten skal gjennomføres, om størrelsen på driftskvantumet og hvilken driftsmåte som skal nyttes. Skogoppsynet/skogbrukssjefen skal straks gi tilbakemelding om hogst kan tillates og om eventuelle betingelser for denne."

Figur 1. Vernaskoggrens i Averøy

2.2.3 Hjorteviltareal

Det er registrert felt hjort på Averøy helt tilbake til begynnelsen av 1900-tallet, men i veldig beskjedent omfang den første tiden. Fra 1966 har SSB regelmessige innmeldinger på felt hjort. I 1966 ble det tildelt 10 hjorter, og 6 av disse ble felt. I 1972 er det første gang det er registrert felte rådyr på Averøya. Det ble tildelt 23, og 4 av disse ble felt. (kilde: Offisiell jaktstatistikk SSB 1846-1977). Det ble åpnet for organisert jakt på elg i Averøy kommune i 1994. Det ble da gitt en fellingskvote på 5 dyr, men ingen elg ble felt i 1994.

Det er åpnet jakt på hjort og rådyr i Averøy kommune. Det tellende arealet i 2019 var på 141733 dekar for hjort og 148798 dekar for rådyr.

I 2019 var det godkjent 10 vald for jakt på hjort. 3 av disse valdene hadde gått sammen til Averøy bestandsplanområde og fått godkjent en 3-årig bestandsplan og avskytingsavtale, 1 vald har egen bestandsplan og avskytingsavtale. 6 vald får tildelt kvote etter minsteareal.

Det er godkjent 18 vald for rådyrjakt derav 4 vald har fri avskyting av rådyr som utgjør 87 % av det tellende arealet for rådyr i kommunen. 14 vald får tildelt fellingstillatelser etter minsteareal.

Minstearealet for rådyr er 150 dekar og for hjort er det 900 dekar.

2.2.4 Le- og miljøplantinger

Leplantingen i Averøy startet i 1978 og ble avsluttet i 1989. Statskonsulenten i leplanting utarbeidet planen for leplanting. Leplantingsfeltene strekker seg fra Sveggen/Øksenvågen i nord til Stene/Rånes i sør. Det ble tilplantet i underkant av 4000 dekar og det ble plantet totalt 672 000 planter, fordelt på 292 000 sitkagran, 361 000 bergfuru, 10 000 dvergbergfuru og 9000 lerk. Det ble inngått 20-årige tinglyste kontrakter mellom kommunen og grunneierne, og alle felt ble inntegnet på kart i målestokk 1:5000.

I 1994 ble det utarbeidet en skjøtselsplan for le- og miljøplanting i Averøy. I planen går det frem at av de 1600 dekar med sitkagran som ble plantet, er det ca 300 dekar som ble plantet på så dårlig mark at dette arealet foreslås nedlagt. Det ble videre foreslått å gjødsle resterende areal med sitkagran. Planen gir en tilstandsrapport for de 7 forskjellige områdene der det er plantet. Konklusjonen i rapporten er at det er mye sitkagran som er plantet på for dårlig mark, mange felt er for store og feilaktig plassert, og sitkagrana behøver gjødsling.

Leplanting langs veien til Sandøya

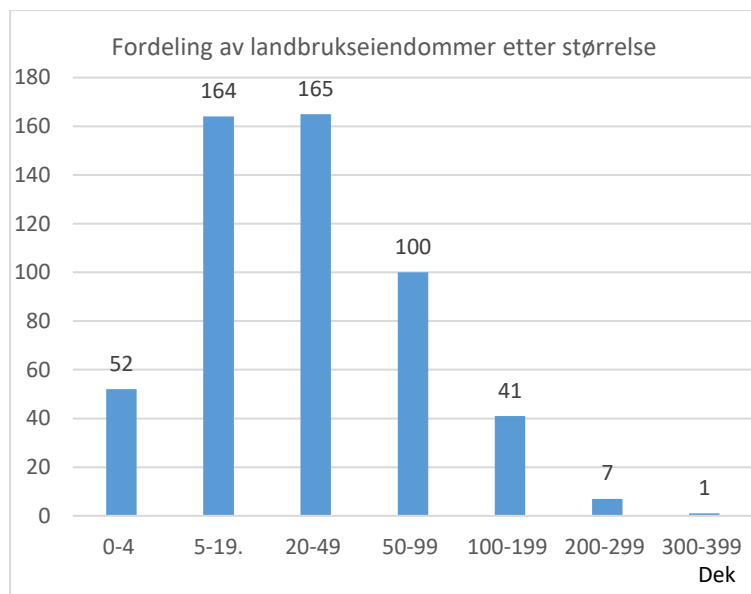
De tinglyste avtalene som ble inngått mellom kommunen og grunneierne er utløpt. Men grunneierne må også i tiden etter at avtalene er utløpt ha tillatelse til hogst og skjøtsel av leplantingene. I avtalene heter det: *"Eigaren må også etter at kontraktida er ute ha løyve frå kommunen til hogging eller andre inngrep i plantinga."* Det er laget et enkelt søknadsskjema for hogst i leplantinger.

2.3 Bruksstruktur

2.3.1 Antall gårdsbruk

I følge landbruksregisteret, som er et sentralt dataregister over alle landbrukseiendommene i landet, er det i 2018 registrert 530 landbrukseiendommer i Averøy. Av disse har 478 eiendommer mer enn 5 daa jordbruksareal. På 364 av disse eiendommene er det jordbruksareal i drift; enten ved at eieren driver arealene selv, eller arealene er bortleid som tilleggsjord.

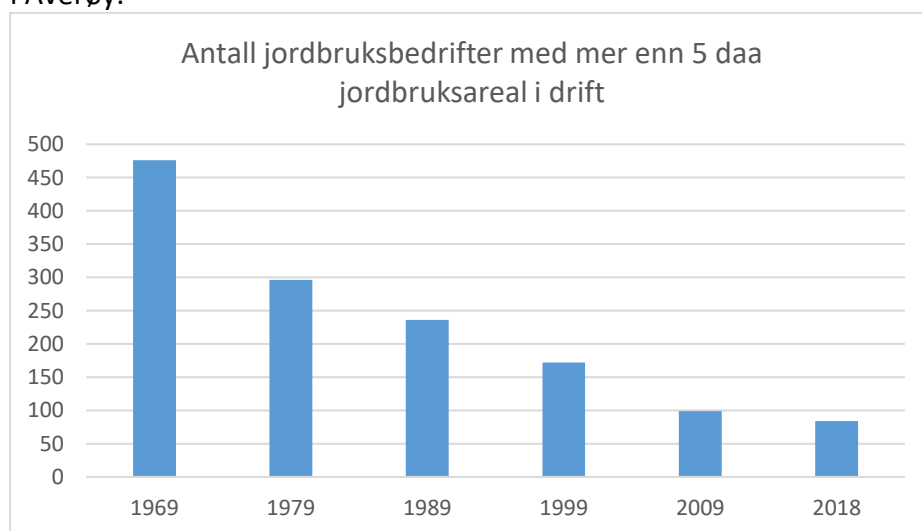

Figur 1: Antall landbrukseiendommer i ulike størrelsesgrupper, 2018, Landbruksdirektoratet

Som vi ser av grafen er der fortsatt mange landbrukseiendommer med under 50 daa jordbruksareal i kommunen. Mange brukere som slutter med egen jordbruksdrift leier bort jorden sin til andre drivere heller enn å selge den. Dermed opprettholdes de fleste eiendommene som egne enheter, og gjennomsnittsstørrelsen på landbrukseiendommene øker ikke nevneverdig.

Tallet på gårdsbruk med selvstendig jordbruksdrift går stadig nedover i Averøy. En tilsvarende bruksrasjonalisering har vi sett i hele etterkrigstiden over hele landet. I 1969 var det registrert 476 bedrifter eller bønder som drev mer enn 5 daa jordbruksareal i drift i Averøy. I 1979 var tilsvarende antall sunket til 296. I 2018 var det 86 foretak som søkte om produksjonstilskudd i Averøy.

Figur 2: Utviklingen i antall jordbruksbedrifter fra 1969 til 2018:

I den siste tiårsperioden fra perioden 2009 – 2018 er antall bruk i drift i Averøy gått ned fra 104 til 86, en nedgang på 17 %. I tiårsperioden fra 1999 til 2009 viste utviklingen en nedgang i antall jordbruksbedrifter på hele 40 %, fra 174 i 1999 til 104 i 2009. (SSB).

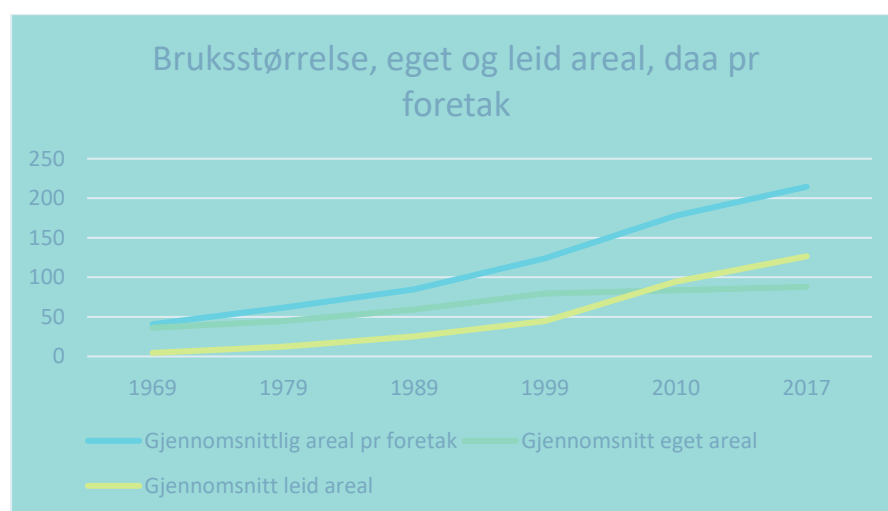

Den noe svakere nedgangen i antall søkere om produksjonstilskudd de siste 10 årene kan skyldes endringer i regelverket som gjør at mindre enheter nå enklere kan søke om tilskudd enn det som har vært mulig tidligere, og at disse mindre eiendommene nå inngår i statistikkgrunnlaget.

2.3.2 Bruksstørrelse, eiendommer med jordbruksdrift

Mye av tallmaterialet vi har om landbruk kommer fra søknader om produksjonstilskudd. Der ser vi at samtidig som at antallet bønder har blitt kraftig redusert de siste tiårene, er arealet som hvert landbruksforetak driver økt betydelig, da de som blir igjen i næringen driver jorda på de eiendommene som ikke lenger har egen drift. Dette fører til at de som driver innenfor landbruksnæringen i dag, baserer driften sin mer og mer på leiejord, og mindre på eget, eid areal. Dette kan etter hvert få negative konsekvenser:

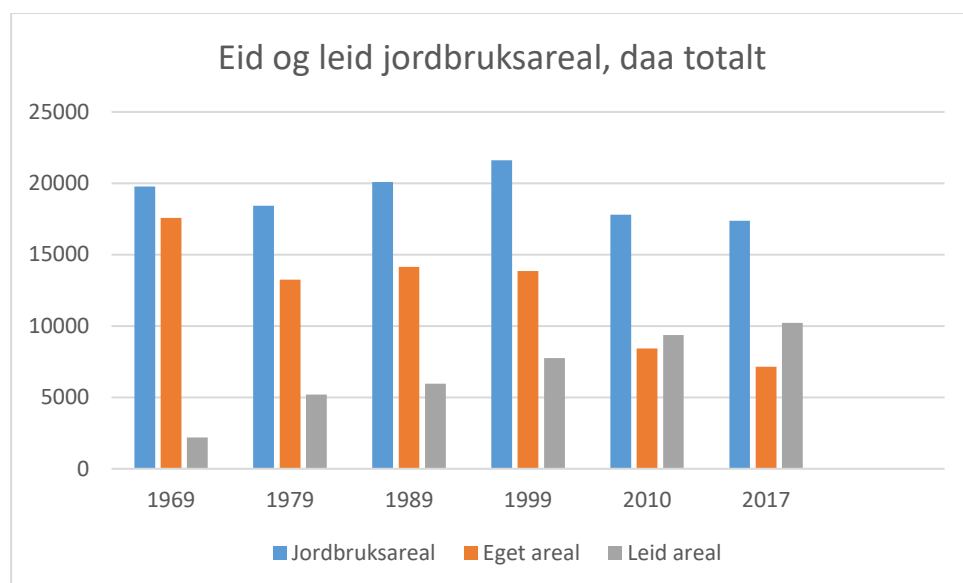
- Det er grovfôret som er grunnlaget for produksjonen både i melke- og i kjøttproduksjonen, og sikker tilgang på tilstrekkelig grovfôrareal er avgjørende for at det kan investeres i landbruket. På eiendommer der storparten av arealet er leid, kan det være risikabelt å gjennomføre store investeringer, selv med tiårige leieavtaler på arealet. Store avstander medfører store kostnader til driften av arealene, både i form av utgifter til drivstoff og utstyr, og i form av timeforbruk.
- Effektiv husdyrproduksjon krever grovfôr av høy kvalitet, og godt grovfôr produseres på godt vedlikeholdt jordbruksareal. For at det skal kunne investeres i vedlikehold og fornying av jordbruksarealer, kreves forutsigbarhet for den som skal stå for kostnadene. Eid areal blir derfor i de fleste tilfeller bedre vedlikeholdt enn leid areal.
- Det er vanskelig å utnytte tidligere beiteområder når mye av drifta baseres på leiejord. Flytting av beitedyr over store avstander, og utfordringer og kostnader med gjerdehold fører til at både innmarksbeiter og utmarksbeiter går ut av drift og gror igjen.
- Miljøbelastningene ved drift av areal langt borte fra driftssenteret er større enn ved drift av areal som ligger i nærheten av eget bruk.

Figur 3: Fordeling av eid og leid areal, gjennomsnitt pr foretak

Figuren ovenfor viser utviklingen i gjennomsnittlig bruksstørrelse for foretak i drift i Averøy, som i 2017 ligger på 215 daa pr bruk i drift. Dette er summen av eget og leid areal. Der ser vi at hvert foretak i gjennomsnitt i dag driver mer leid areal enn eget areal.

Figur 4: Fordeling av eid og leid jordbruksareal, endring over tid

De blå stolpene i grafen over viser totalarealet i drift i Averøy. Det nådde en topp i 1999, men har siden gått tilbake. De oransje stolpene viser eget areal som bøndene driver, mens de grå stolpene viser leid areal. Vi ser at andelen leieareal øker, mens andelen eget areal går nedover. Siden 2010 er en større del av arealet i Averøy drevet som leiejord enn som eget areal.

2.3.3 Samdrifter

På begynnelsen av 2000-tallet ble det etablert flere samdrifter i melkeproduksjonen i Averøy. Samdrift er en driftsform der to eller flere melkeprodusenter går sammen om felles produksjon for blant annet å få reduserte bygge- og driftskostnader, og å gi brukerne bedre muligheter for ferie og fritid og større sikkerhet ved sykdom. Det ble stimulert til etablering av samdrifter med økonomiske virkemidler fra staten, men fra 2005 ble ordningen reversert, og det ble ikke lenger lønnsomt å etablere samdrifter i forhold til å drive selvstendig. Mange samdrifter ble lagt ned eller omorganisert etter at regelverket for samdrifter ble endret. I dag er det registrert 3 samdrifter i kommunen.

2.3.4 Alders- og kjønnsfordeling

Gjennomsnittsalderen til gårdbrukerne i Averøy er 53 år i 2018. For ti år siden var den 50 år. Vi har 22 gårdbrukere på 60 år eller mer, mens det bare er 2 brukere under 30 år i 2018. Av melkeprodusentene er det 3 som er 60 år eller mer, mens 9 er mellom 50 og 60 år.

16 kvinner er registrert som innehavere av jordbruksforetak som søker om produksjonstilskudd. Det betyr en kvinneandel på ca 19 %, mot ca 9 % for ti år siden. Dette samsvarer godt med tallene for Møre og Romsdal forøvrig.

2.3.5 Eiendomsoverdragelser

I perioden 2010 – 2019 har vi registrert ca 60 konsesjonspliktige eiendomsoverdragelser som gjelder større og mindre landbrukseiendommer. Ca 25 av disse gjelder kjøp av tilleggsjord, mens ca 35 eiendommer er kjøpt som selvstendige enheter. Mange av disse har små jordbruksarealer som ikke gir grunnlag for jordbruksvirksomhet av noe omfang. Noen av eiendommene er også solgt flere ganger i perioden.

I tillegg til disse kommer overdragelser innen familien som ikke krever konsesjonsbehandling. De fleste som har kjøpt konsesjonspliktig landbrukseiendom utenfor familien, har fått konsesjon med vilkår om boplikt i 5 år. Noen av eiendommene er imidlertid så marginale som landbrukseiendommer at det ikke har vært naturlig å ilegge boplikt. Etter ca 30 av 35 eiendomsoverdragelser i denne perioden har den nye eieren bosatt seg på eiendommen, men det er bare på 5 av eiendommene at der er selvstendig drift i dag. De fleste eierne oppfyller driveplikten ved å leie bort jordbruksarealene til andre bruk som er i drift.

For de eiendommene som er kjøpt som tilleggsjord og er sammenslått med landbrukseiendommer som er i drift, er det i de aller fleste tilfellene gitt konsesjon med vilkår om boplikt på egen eiendom i fem år etter overtakelsen av tilleggsjorda.

2.4 Produksjonsomfang

2.4.1 Jordbruk

Bortimot alt jordbruksarealet i Averøy brukes til eng og beite. Selv om antallet melkeprodusenter går stadig nedover, regnes likevel melkeproduksjonen, i kombinasjon med kjøttproduksjon på storfe, som den viktigste husdyrproduksjonen i kommunen. Dette skyldes i hovedsak at mulighetene for økonomisk utkomme fra denne produksjonen er mye større enn fra noen av de andre aktuelle landbruksproduksjonene, i tillegg til det høye arbeidsforbruket som kreves i melkeproduksjonen. I 2019 var det 25 foretak som søkte om produksjonstilskudd til melkeproduksjon i Averøy, mot 105 i år 2000. Tallet på melkekyr er i den samme perioden redusert fra 1372 til 808, mens produksjonen i samme periode er redusert fra ca 6 900 000 liter melk til 5 534 287 liter melk.

Av 85 godkjente søknader om produksjonstilskudd i 2018, var der 76 foretak som hadde egne husdyr, mens 9 foretak søkte om tilskudd til grovforproduksjon for salg.

	1989	1999	2009	2018
Mjølkekyr	1670	1414	906	760
Ammekyr for kjøttproduksjon		82	156	125
Andre storfe*	2612	2823	1914	1730
Sauer	361	783	1248	1616
Avlsvin	0	0	0	0
Høner	6561	5403	0	132

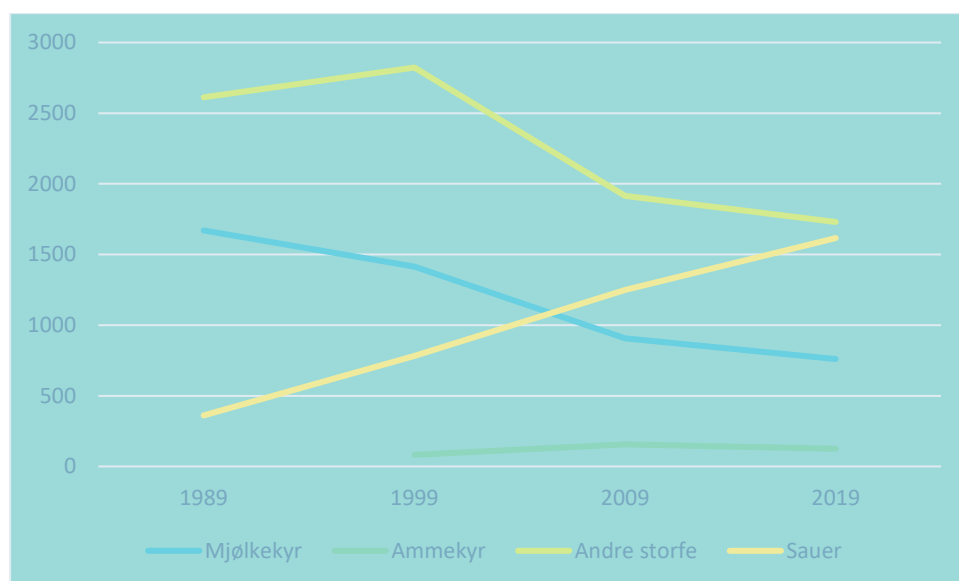
Tabell 4: Antall husdyr i Averøy (Statistisk sentralbyrå)

* Andre storfe er okser, kalver og ungdyr

I takt med bruksnedleggelse og salg av melkekvoter, går tallet på storfe nedover. I 2007 ble det for første gang registrert færre enn 1000 melkekyr i kommunen.

Tallet på sauer er mer enn doblet siden årtusenskiftet. Noe av økningen skyldes endringer i regelverket, slik at en del små sauebesetninger som tidligere ikke mottok produksjonstilskudd nå er tilskuddsberettiget, og dermed kommer med i statistikken. Storparten av økningen skyldes likevel en dreining fra tradisjonelt sauehold med inneføring om vinteren til å ha sauer i utegang, noe som har ført til en særlig stor økning i saueholdet i Averøy sammenlignet med utviklingen i fylket som helhet. En stor del av sauene går på dyrka jord og innmarksbeite hele sommeren i motsetning til tidligere, da de fleste sauene var på fjellbeite. Utfordringer med gjerdehold er en del av årsaken bak denne omleggingen.

Figur 5. Utviklingen i antall storfe og sau i Averøy i perioden 1989 -2019

Det har vært en stor reduksjon i tallet på melkekyr og andre storfe i Averøy de siste tretti årene. For melkekyr har nedgangen vært på nesten 55 %, sammenlignet med en nedgang på 40 % for hele Møre og Romsdal, mens nedgangen for andre storfe har vært på ca 34 % i Averøy mot ca 28 % i fylket som helhet.

I dag eksisterer det ikke kraftforkrevende produksjoner som gris, kylling eller eggproduksjon i Averøy; kun noe fjørfehold på hobbybasis.

Melkeproduksjon

Melkeproduksjonen er den økonomisk viktigste produksjonsformen i landbruket i Averøy. Produksjonen er kvoteregulert for å unngå overproduksjon. Hvert gårdsbruk der det drives melkeproduksjon får årlig tildelt en produksjonskvote beregnet ut fra tidligere kvote og leveranser, og justert etter forventet salg av melk og melkeprodukter det kommende året.

Forbruket av melk går stadig nedover i den norske befolkningen, samtidig som importerte melkeprodukter som ost og yoghurt tar en del av det norske markedet. En del melkeproduksjonsbruk blir lagt ned hvert år, og kvotene på disse brukene gikk tidligere ut av

produksjon. I 1997 ble det imidlertid åpnet opp for kjøp og salg av kvoter mellom foretak, slik at deler av kvotene på nedlagte bruk ble gjort tilgjengelige for andre melkeprodusenter.

I 2008 ble det også innført anledning til å leie melkekvote, for å få mer fleksibilitet i kvoteordningen.

Norge har eksportert melkeprodukter – for det meste Jarlsbergost – med eksportstøtte i en lengre periode. I 2015 ble det inngått en avtale i WTO (Verdens handelsorganisasjon) om at eksportstøtten skulle utfases innen 2020. Dette utgjør anslagsvis 8 % av den totale melkekvote i Norge, noe som har gjort det nødvendig med ekstraordinær reduksjon av melkekvote i 2020-2021. I Averøy ble 5 melkekvote innmeldt for salg i oktober 2019, 4 av disse fra aktive melkeprodusenter. Ved det ekstraordinære salget av kvoter som åpnet 1. januar 2020, er det også meldt inn kvoter for salg, men det er foreløpig uvisst hvor stor kvote som vil bli solgt ut av kommunen i disse to rundene med kvotesalg.

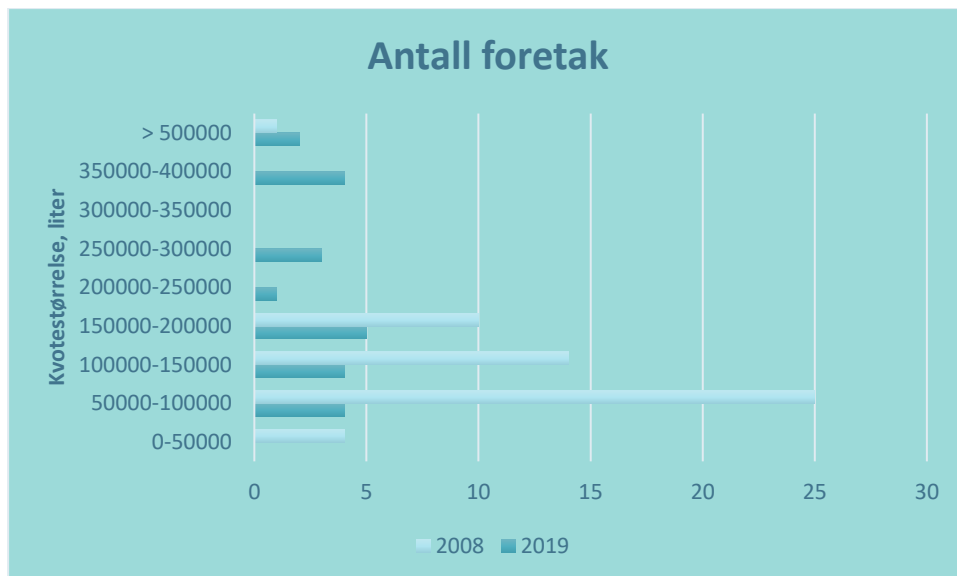
Utviklingen i melkeproduksjonen i Averøy er bekymringsfull. Svært mange har sluttet som melkeprodusenter og solgt melkekvote, i større omfang enn i mange andre kommuner. I 2019 var det 26 foretak som drev med melkeproduksjon i Averøy. Disse foretakene drev i tillegg kvoter tilhørende 16 andre eiendommer på leieavtaler eller i samdrift. I løpet av 2020 ser det ut til at Averøy vil ha mindre enn 20 melkeprodusenter igjen.

Tabell 5. Utvikling i melkeproduksjonen i Averøy 1990 – 2019

Antall pr 01.01/01.03	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2019
Antall melkeprodusenter	142	125	105	75	43	30	26
Antall melkekyr i kommunen	1680	1411	1340	1080	886	803	740
Besetningsstørrelse, gjennomsnittlig antall kyr/bruk	11,5	11,3	12,8	14,4	20,6	26,8	28,5
Gjennomsnittskvote, liter/foretak	68 380	65 840	69 520	87 370	143 020	208 330	232 310
Kvote i kommunen, millioner liter totalt	9,7	8,2	7,6	6,6	6,2	6,3	6,0
Årlig leveranse fra kommunen, millioner liter totalt	8,6	7,6	6,9	6,3	5,5	5,6	5,5

Besetningsstørrelsen og gjennomsnittskvoten på hvert foretak øker. I Averøy ble tallet på melkeprodusenter halvert i perioden 2007 – 2018, og melkekvote pr foretak ble doblet i samme periode. Besetningsstørrelsen for melkekyr i Averøy lå i 2019 omtrent på gjennomsnittet for Møre og Romsdal og i landet for øvrig.

Figur 6. Antall landbruksforetak med kvote i ulike størrelsesgrupper i 2008 og 2019:

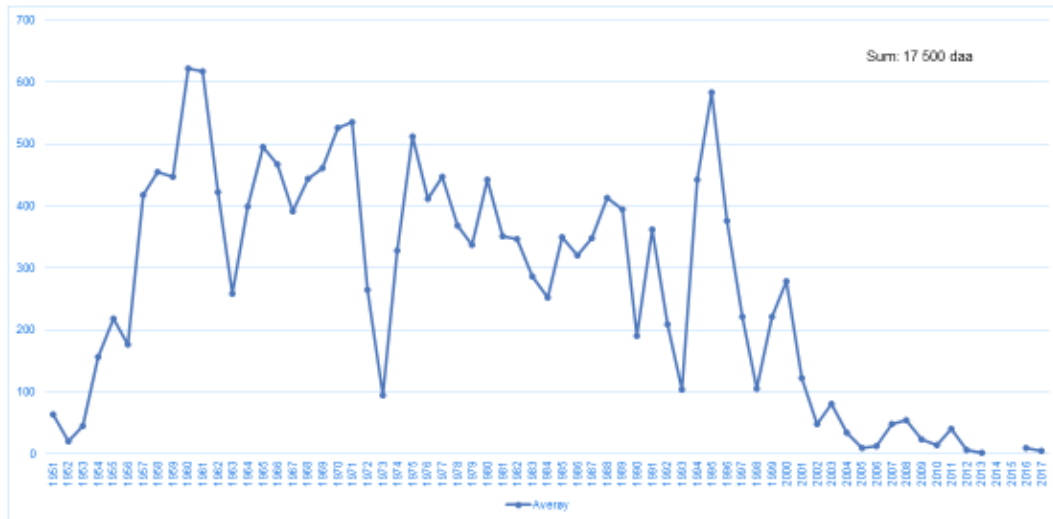
Over halvparten av foretakene i Averøy hadde en kvote på 100 000 liter eller mindre i 2008. I 2019 er mange av foretakene med de minste kvotene enten lagt ned, blitt kjøpt opp eller har selv kjøpt opp eller leid andre kvoter, slik at produksjonen pr foretak er vesentlig større i 2019 enn den var for bare 10 år siden. Vi har ingen kvoter under 50 000 liter i dag, mens der er 10 kvoter på mer enn 200 000 liter, mot én i 2008.

2.4.2 Skogbruk

Averøy er en typisk skogreisningskommune. Mye av den produktive skogen som bestod av naturlig furuskog ble hugget og tilplantet med gran. Dette startet antagelig i mellomkrigsårene, men skjøt fart tidlig på 1950-tallet og fortsatte utover til ca år 2000. Av ca 38 000 dekar produktiv skog er 16-17 000 dekar tilplantet med gran. Dette gjør Averøy til den kommunen i Møre og Romsdal med størst andel gran av den produktive skogen i kommunen.

Planteareal daa, Averøy

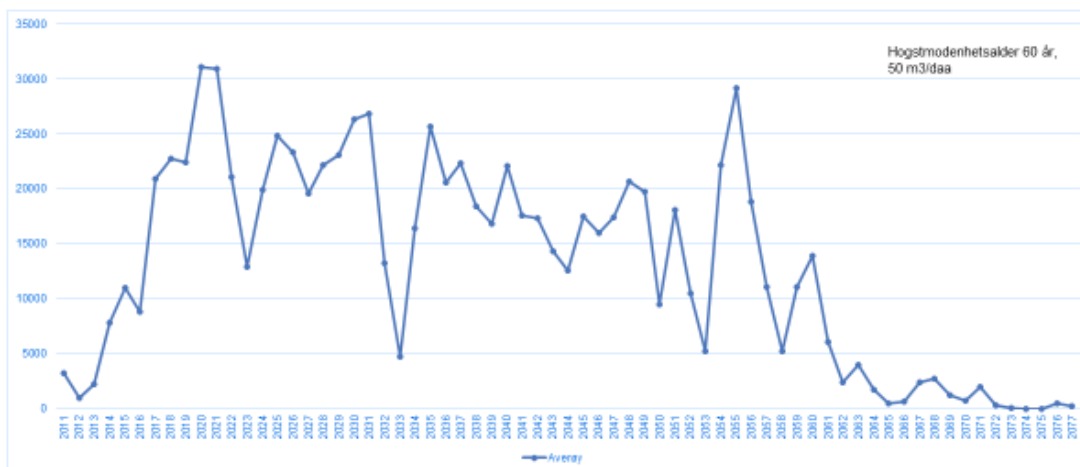
© Fylkesmannen i Møre og Romsdal 3

Figur 7. Registrert plantet areal i Averøy i perioden 1951-2017 utarbeidet av Fylkesmannen i Møre og Romsdal.

Dette skogarealet med gran står og vokser og «venter» på å bli hogstmodent. Det forklarer det relativt lave nivået på hogst, planting og ungskogpleie.

Dersom er forutsetter en hogstmodenhetsalder på 60 år og 50 m³/dekar kan figuren ovenfor fremskrives til følgende hogstmodent volum:

Stipulert hogstmodent volum(m3) ut fra planteareal

Figur 8. Registrert plantet areal i Averøy i perioden 1951-2017 fremskrevet med en hogstmodenhetsalder på 60 år og forutsatt 50 m³ tømmer pr dekar utarbeidet av Fylkesmannen i Møre og Romsdal.

Dette gir et hogstmodent volum på i gjennomsnitt ca 20 000 m³ pr år i ca. 40 år. Det tilsvarer ca. 500 vogntog (24 meters lengde) med tømmer fra Averøy hvert år i 40 år.

Disse beregningene er gjort kun ut i fra statistikk over arealet som er plantet med gran. I dette kan det være feilkilder, og det forutsetter at det tilplantede arealet er stelt med ungsogpleie og evt. suppleringsplanting.

I 2019 startet arbeidet med en ny skogbruksplan. Denne skal være ferdig i 2021. Hver enkelt skogeier som har bestilt skogbruksplan får da oversikt over skogen på sin eiendom, både i volum og alder på hver bestand og treslag. Kommunen og fylkesmannen får da oversikt over skogressursene i hele kommunen og et mye bedre tallgrunnlag. Da vil en se hvordan beregningene som er gjort ovenfor med planteareal og stipulert hogstmodent volum vil stemme med virkeligheten.

2.5 Verdiskaping og sysselsetting

2.5.1 Jordbruk

Jordbruket er en viktig del av næringslivet i Averøy, og ca 13 % av kommunens landareal er registrert som jordbruksareal. Ca 10 % av kommunens landareal er jordbruksareal i aktiv drift. Effektivisering og mekanisering fører imidlertid til stadig nedgang i sysselsettingen i jordbruket, og i 2018 er kun 2,6 % av den yrkesaktive befolkningen i kommunen sysselsatt i jordbruket. Utenom sysselsetting og den direkte verdiskapingen fra de ulike produksjonene, skaper jordbruket mange positive ringvirkninger. Enkelte av ringvirkningene gir effekter i kroner og øre, som for eksempel virkningene for den lokale transport- og handelsnæringen. Andre ringvirkninger, som bosetting og levende kulturlandskap, er vanskeligere å måle økonomisk.

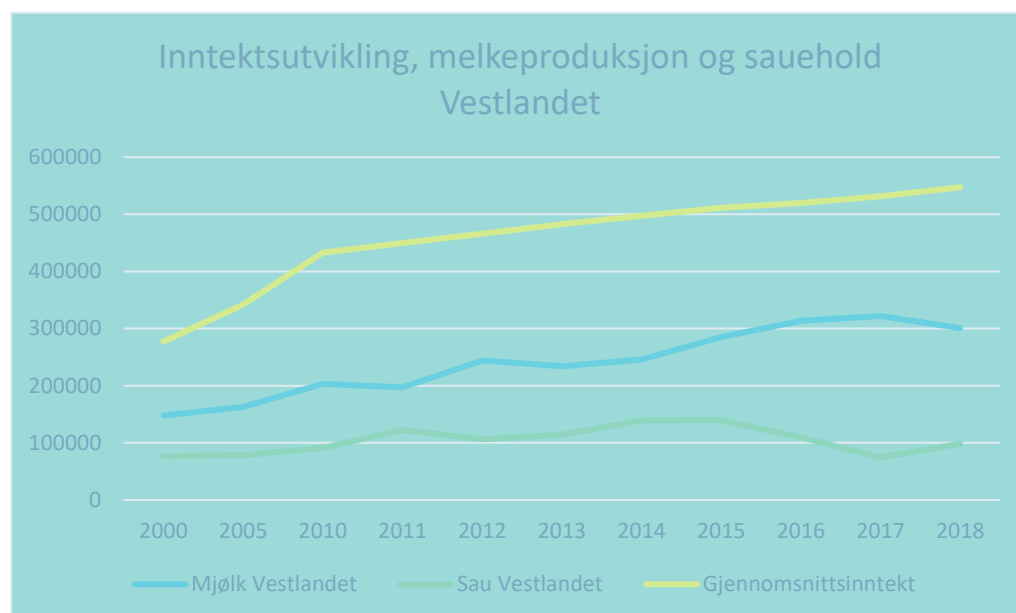
Vi har ca 85 aktive landbruksforetak i Averøy, der de aller fleste driver med grasproduksjon som grunnlag for melkeproduksjon eller kjøttproduksjon på storfe eller sau. Produksjon av 5,6 millioner liter melk i året genererer en produksjonsinntekt på i størrelsesorden 25 – 30 millioner kroner. I tillegg kommer ulike tilskudd og tillegg. Produksjonsinntektene fra kjøttproduksjonen i kommunen er vanskeligere å få oversikt over, da utbetalingspris pr kg til produsent varierer med dyreslag og kvalitet. En samlet produksjonsinntekt fra kjøttproduksjonen ligger anslagsvis på mellom 12 og 15 millioner kroner i året.

I tillegg til produksjonsinntektene på hver enkelt eiendom, kan landbruksforetak søke om ulike tilskudd som fastsettes gjennom jordbruksavtalen og bevilges over statsbudsjettet. De viktigste tilskuddene er produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket og tilskudd til

regionale miljøtiltak i jordbruket. I 2019 ble det utbetalt ca 22,4 millioner kr fra disse ordningene til bønder i Averøy.

Inntektene fra jordbruket varierer mye mellom produksjoner, mellom landsdeler og mellom bruk innenfor samme produksjon og i samme område. Der er mange variabler som påvirker jordbruksinntekten, men ved å se på driftsgranskingene i jordbruket utarbeidet av Norsk Institutt for Bioøkonomi kan vi se trendene i inntektsutviklingen over tid.

Figur 9:

Inntektsutviklingen i Norge, i melkeproduksjon, sauehold og gjennomsnittlig inntekt i samfunnet forøvrig (NIBIO – Driftsgranskninger i jordbruket)

Diagrammet viser utviklingen i vederlag for arbeid og egenkapital pr årsverk for et gjennomsnittsbruk på Vestlandet i perioden 2000-2018. Mens den blå kurven viser at vederlag for arbeid og kapital har doblet seg for et melkeproduksjonsbruk i denne perioden, noe som tilsvarer den generelle lønnsutviklingen i samfunnet for øvrig, viser den oransje kurven at vederlag for arbeid og kapital pr årsverk for et gjennomsnitts sauebruk ikke har hatt nevneverdig økning i den samme perioden. Diagrammet viser videre at vederlaget for arbeid og innsatt kapital pr årsverk på et melkeproduksjonsbruk utgjør ca 54 % av gjennomsnittsinntekten i samfunnet for øvrig i 2018, mens vederlaget i saueholdet utgjør bare 20 % av gjennomsnittsinntekten i samfunnet.

2.5.2 Skogbruk

Skogsdrift på Kvernes desember 2007

Ved å ta utgangspunkt i beregningen av produksjonsgrunnlaget i skogbruket i Averøy som vist i pkt. 2.4.2 kan det tas ut ca 20 000 m³ pr år de nærmeste ca. 40 årene. Ved å sette forutsetninger for tømmerpris, driftspris mm. kan en beregne de økonomiske verdiene av dette.

Forutsetninger:

Hogstvolum pr år	20000	m ³
Andel skur	70 %	
Andel slip	30 %	
Pris skur	440	kr/m ³
Pris slip	270	kr/m ³
Driftskostnad	150	kr/m ³
Avsetning til skogfond	10 %	

Disse forutsetningene gir følgende brutto verdi på tømmeret:

Ant m ³ skur	14000	m ³
Ant m ³ slip	6000	m ³
Brutto verdi skur	6160000	kr
Brutto verdi slip	1620000	kr
Total brutto verdi tømmer pr år	7780000	kr

Disse forutsetningene gir følgende kostnader:

Driftskostnad	3000000	kr
Skogfond 10% (avsatt til planting, ungsogpleie o.l.)	778000	kr
Sum driftskostnad og skogfond	3778000	kr

Med disse forutsetningen gir det følgende netto til skogeier:

Netto til skogeier	4002000	kr
--------------------	---------	----

Det er i denne beregningen ikke tatt med kostnader til evt. vegbygging.

Ut i fra disse forutsetningene gir dette et netto driftsresultat til skogeierne på ca 4 mill. kr pr år. Dersom en tar ut grana over 40 år vil det med dagens prisnivå og forutsetninger gi en samlet verdi på ca 160 mill. kr over 40 år.

Det er verdt å bemerke at dette gjelder en teoretisk utregning basert på registrert plantetall. Dette forutsetter at all plantet skog er etablert og stelt med ungsogpleie og har normal tetthet og tilstand.

Når skogbruksplanene blir ferdige i 2021 vil en få et mye bedre grunnlag for en riktigere beregning.

2.5.3 Jakt

Kommunestyret har ansvaret for å vedta målsettingen om hjorteviltbestandene i kommunen. Kommunestyret har fattet vedtak om målsetting om forvaltning av hjortevilt i Averøy kommune for perioden 2018-2023.

I denne landbruksplanen skal derfor ikke målsettingen om størrelsen og sammensetningen av hjorteviltbestandene behandles.

Kommunestyret fattet den 31.10.2017 følgende målsetting om forvaltning av hjortevilt i Averøy kommune for 2018-2023:

«Hjort:

En bestandsstørrelse for hjort som er tilnærmet konstant ved et jaktuttak på mellom 135 og 170 skutte hjort pr år. Forholdet mellom koller og bukker skal i sett-hjort-registreringene ligge på mellom 1,0 og 2,0 koller pr bukk.

Rådyr:

En halvering av rådyrbestanden slik at antall påkjørsler av rådyr i trafikken reduseres ned mot 40 påkjørsler pr år. anbefalt uttak av rådyr er maksimalt 35 % bukk og minimum 40 % kalv.

Elg:

En bestandsstørrelse for elg som er tilnærmet konstant ved et jaktuttak på 2 - 4 skutte elg pr år.

Kjønnsforholdet i sett-elg-registreringene skal ligge på mellom 1,0 - 1,5 kyr pr okse.»

Ved å bruke tallene i målsettingen om antall felte hjort og rådyr og sette forutsetning om kjøttverdi kan en beregne den økonomiske verdien på hjorteviltet i Averøy:

Forutsetninger:

Antall skutte hjort	150	stk
Antall skutte rådyr	200	stk
Kg kjøtt hjort	50	kg
Kg kjøtt rådyr	12	kg
Kjøttverdi	100	kr/kg

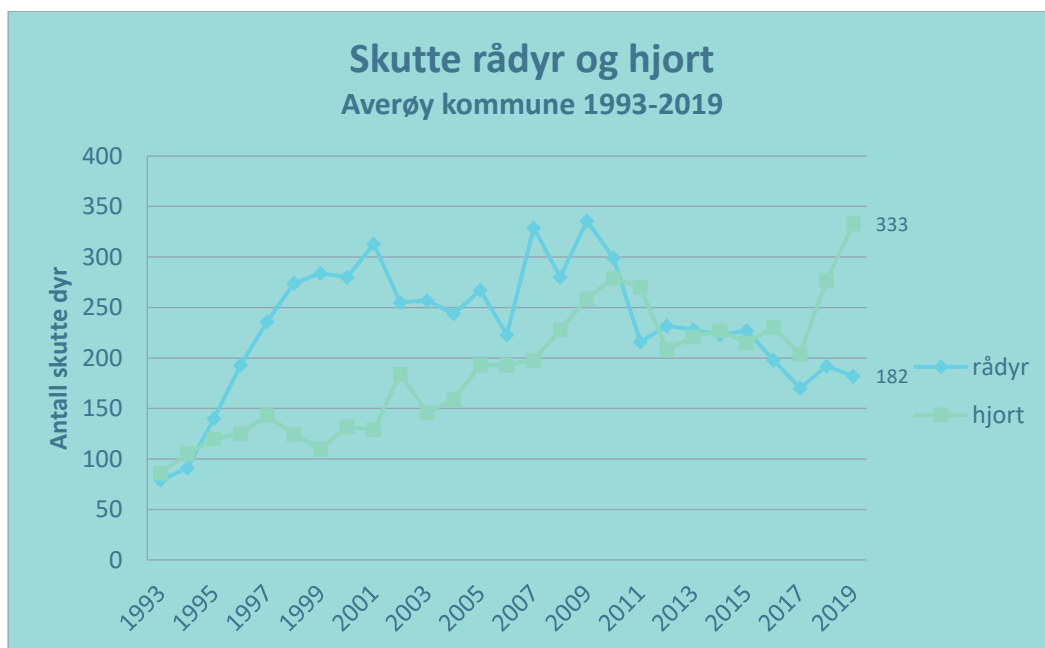
Med disse forutsetningene gir det følgende verdi:

Antall kg hjort	7500	kg
Antall kg rådyr	2400	kg
Totalt antall kilo	9900	kg

Førstehåndsverdi hjort	750000	kr
Førstehåndsverdi rådyr	240000	kr
Totalt	990000	kr

Førstehåndsverdien av hjorteviltet i Averøy er med disse forutsetningene ca. 1 mill. kr pr år. Det er da ikke tatt høyde for rekreasjonsverdien og evt. verdi av videreforedling av kjøtt og utleie av husvære o.l. i forbindelse med jakta. Det er heller ikke tatt hensyn til kostnader som er forbundet med hjorteviltet, slik som beiteskader, kostnader med viltpåkjørsler o.l.

Figur 10. Antall registrerte skutte hjort og rådyr i Averøy kommune i perioden 1993-2019.

2.6 Kommunen som landbruksmyndighet

Kommunen er den lokale landbruksmyndighet. Kommunestyret har delegert sin myndighet i landbrukssaker til Forvaltningsutvalget.

Kommunen har ansvaret for saksbehandling etter landbrukets særlover; jordloven, skogbruksloven, odelsloven og konsesjonsloven, og har de siste årene fått utvidet sin myndighet innenfor områdene som reguleres av disse lovene. Det er et ønske fra de sentrale myndighetene at kommunene skal ha større innflytelse i saker som angår landbruket, også innenfor områder som arealforvaltning og næringsutvikling. Slike saker blir i stor grad behandlet i de politiske organene. Det gjelder blant annet landbruksspørsmål i plansaker, men de fleste sakene dreier seg om søknader om deling av landbrukseiendommer, omdisponering av jordbruksareal, konsesjon på kjøp av fast eiendom og vilkår i forbindelse med konsesjonssaker.

Innenfor kommunens administrasjon er det to stillinger direkte knyttet til landbruksforvaltning; rådgiver landbruk i 100 % stilling og rådgiver skog, vilt- og naturforvaltning i 60 % stilling. Disse er knyttet til stab og støttefunksjonen Plan og utvikling. Færre bønder og flere digitale løsninger gjør at arbeidsoppgavene på flere områder har endret seg vesentlig det siste tiåret.

I tillegg til saksforberedelse for politiske utvalg, er de viktigste arbeidsoppgavene for administrasjonen veiledning i forbindelse med søknadsbehandling innenfor fagområdene tilskuddsforvaltning og miljø- og ressursforvaltning innen jord- og skogbruk.

2.6.1 Tilskuddsordninger til jordbruk

Investeringsmidler

Innovasjon Norge yter tilskudd og lån til investeringer i tradisjonelt landbruk, tilleggsnæringer eller andre bedriftsrettede tiltak innenfor eller i tilknytning til landbruket. Rammen som Innovasjon Norge har til fordeling i Møre og Romsdal har i mange år vært for liten til å dekke etterspørselen i fylket. I Averøy har det imidlertid vært forholdsvis liten pågang etter investeringsmidler de siste årene. I 2018 ble det innvilget én søknad om tilskudd til investeringer i tradisjonelt jordbruk i Averøy, mens det ikke ble innsendt søknader til Innovasjon Norge om investeringsmidler fra Averøy i 2019.

Innovasjon Norge kan gi tilskudd på inntil 35 % av kostnadsoverslaget avgrenset oppad til 2 millioner pr prosjekt, i tillegg til at det gis investeringslån.

Det kommunale næringsfondet skal styrke nyskaping, innovasjon og næringsutvikling. Støtte fra næringsfondet skal gå til bedrifter og nyetablerere som bidrar til vekst ved å skape nye arbeidsplasser. Landbruket kan søke om midler fra næringsfondet på linje med andre næringer. Det kommunale næringsfondet kan tildele maksimalt 150 000 kr til tiltak som oppfyller kriteriene for tildeling.

Direktetilskuddene i jordbruket består av areal- og kulturlandskapstilskudd, husdyrtilskudd og driftstilskudd, tilskudd til økologisk landbruk, tilskudd til avløsning og tilskudd gjennom regionalt miljøprogram. Dette er tilskudd gårdbrukerne har rett på hvis de oppfyller de krav som settes i forskriftene for de ulike ordningene. Disse søknadene mottas, behandles, avgjøres og kontrolleres av

kommunen, mens det er Landbruksdirektoratet som beregner og utbetaler tilskuddene. I 2019 behandlet kommunen ca. 115 slike saker. Samlet dreier det seg om store utbetalinger; etter søknader i 2019 ble det utbetalt ca. 22,4 millioner kroner i produksjonstilskudd, avløsertilskudd, og regionalt miljøtilskudd til de aktive landbruksforetakene i kommune.

Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket skal stimulere til ekstra innsats for blant annet bevaring og bruk av kulturlandskapet, hindre tap av biologisk mangfold, synliggjøring av kulturminner og tilrettelegging for ferdsel. I tillegg støttes tiltak for å redusere forurensning. Tildeling av SMIL-tilskuddet er regulert i en egen forskrift, og det er i tillegg utarbeidet egne retningslinjer for Averøy kommune for tildeling av SMIL-midler. Retningslinjene for SMIL-tilskudd ble oppdatert i 2018, og gjelder for perioden 2018 – 2021.

Fylkesmannen i Møre og Romsdal fordeler årlig den regionale rammen ut til kommunene på bakgrunn av rapportert behov og aktivitet. De siste årene har Averøy fått tildelt ca 200 000 kr årlig til SMIL-tiltak.

Tidligere var det mulig for både enkeltpersoner og organisasjoner å søke om støtte til ulike prosjekter som kunne falle inn under ordningen, men i 2015 ble forskriften strammet inn, slik at det ble kun landbruksforetak som kunne søke om midler. Dette førte til at søknadsmengden gikk noe ned, og etter dette er det ikke mottatt tilstrekkelig med søknader som oppfyller kriteriene til å få brukt den tildelte tilskuddsrammen.

Fra 2020 er det åpnet for at *eiere* av landbrukseiendommer kan søke om SMIL-tilskudd, selv om de ikke har eget foretak og har leid bort jordbruksarealene.

Tabell 7: Bruk av tilskudd til SMIL-tiltak

	2010		2015		2019	
Tildelt ramme SMIL	Kr 140 000		Kr 150 000		Kr 210 000	
Innvilget til SMIL-tiltak	Antall	Kr	Antall	Kr	Antall	Kr
Gjerding og rydding	8	172 850	1	18 850	3	64 740
Restaurering kulturminner			1	68 940		
Tiltak mot forurensning			1	70 000	1	38500
Sum SMIL	8	172 850	3	157 790	4	100 240

Tilskudd til drenering

I 2013 ble det innført tilskudd til drenering av tidligere drenert jordbruksjord, med en sats på kr 1 000 pr daa. I 2017 ble satsen pr daa økt til kr 2 000 pr daa for å stimulere til mer drenering av vassjuk jord. De siste årene er det innvilget tilskudd til 5 søknader pr år, men dette har ikke vært tilstrekkelig til å få brukt opp de midlene kommunen har fått tildelt.

Tabell 8: Tildelt tilskudd til drenering

Drenering	2013		2017		2018		2019	
Tildelt ramme	kr	130 000	kr	150 000	kr	200 000	kr	250 000
Innvilget	Antall	kr	Antall	kr	Antall	kr	Antall	kr
	14	112 045	5	165 590	5	93 090	5	69 250

2.6.2 Prosjektarbeid

Kommunen deltar i flere interkommunale prosjekter. Det største prosjektet i 2019 og noen år fremover er utarbeidelse av skogbruksplaner for skogeierne i Averøy, Eide, Gjemnes og Kristiansund kommuner. Prosjektet har stor tilslutning blant skogeierne i Averøy, og planene forventes ferdigstilt i 2021.

Kommunene på søndre Nordmøre samarbeider om en felles vannforvaltningsplan i samsvar med kravene i Vannressursdirektivet fra EU. Denne planen er under rulling i 2019-2020.

I 2019 har Averøy kommune arbeidet med oppdatering av AR5 - Gårdskart på internett. Dette ble levert i september 2019, og anses å være operativt etter høstens gjennomgang av søknader om produksjonstilskudd, der alle arealer er oppdatert i henhold til det nye kartlaget.

2.6.3 Tilskuddsordninger til skogbruk

NMSK-midler

Næring - og miljøtiltak i skogbruket, NMSK- midler, er midler som kommer fra staten via Fylkesmannen. Formålet er å stimulere til skogkulturtiltak (planting, ungsogpleie o.l.) og miljøtiltak i skogbruket. For hvert år tildeles en viss sum fra fylkesmannen til kommunen, og skogeiere som ønsker tilskudd søker til kommunen. Kommunen kontrollerer og sender søknadene til Fylkesmannen for utbetaling.

Kommunalt tilskudd

Mange av de samme tiltakene som kan gi tilskudd fra NMSK-midler gir også et kommunalt tilskudd. I budsjettet for 2020 er det avsatt 26000 kr.

Tabell 9. Tildelt ramme NMSK-tilskudd samt utbetalt NMSK-tilskudd og kommunalt tilskudd for årene 2014-2019.

År	Tildelt ramme NMSK	Utbetalt NMSK	Utbetalt kommunalt tilskudd
2019	35000	315	210
2018	15000	4865	1610
2017	15000	7325	3830
2016	30000	16726	8688
2015	14000	2000	800
2014	20000	16450	6580

Tilskudd til skogsveier og driftstilskudd i skogbruket

Fra 2020 har kommunene overtatt ansvaret fra Fylkesmannen for behandling av søknader om tilskudd til landbruksveier og driftstilskudd.

Fylkesmannen fordeler tilskuddsmidlene til hver enkelt kommune i fylket. For Averøy er det bevilget 80 000 kr til skogsveier for 2020. Kommunene skal fastsette tilskuddssatsene innad i egen kommune, men Fylkesmannen har oppfordret til at det blir like tilskuddsordninger og tilskuddssatser for flere kommuner i samme distrikt.

Klimatilskudd

Staten via Fylkesmannen gir følgende tilskudd:

- Tettere planting. 60 % tilskudd til planting av gran på de plantene der antallet planter pr. dekar overstiger kravene til ordinær plantetetthet. Tilskudd til opptil 50 planter pr. dekar.
- Suppleringsplanting 20 %.
- Gjødsling av skog 40 % tilskudd.

Det er knyttet en del forutsetninger til tilskuddene.

Skogfond

Ved hogst av tømmer skal det settes av en valgfri andel av brutto tømmeroppgjør på mellom 4-40% til skogfond. Pengene blir satt inn på eiendommens skogfondskonto. Formålet er at disse pengene skal brukes til bl.a. planting av ny skog, ungsogpleie samt en rekke andre tiltak i skogbruket som er godkjent for bruk av skogfond. Det er en stor skattemessig gevinst ved å bruke skogfondsmidler, slik sett er skogfondssystemet i seg selv en tilskuddsordning til skogbruket.

Taubanedrift Kvernes 2007.

2.7 Landbrukets lag og organisasjoner i Averøy

En stor del av gårdbrukerne i Averøy er tilsluttet fagorganisasjonene i landbruket. Det er ett bondelag og ett lokallag tilsluttet Norsk Bonde- og Småbrukarlag i Averøy. Både aktive bønder, husstandsmedlemmer, grunneiere og andre med interesse for landbruk kan stå som medlemmer i landbrukets fagorganisasjoner.

- **Averøy Bondelag** har 142 medlemmer
- **Averøy Bonde- og Småbrukerlag** har 26 medlemmer.

Landbruk Nordvest, som er en samvirkeorganisasjon tilknyttet Norsk Landbruksrådgivning og Norske Landbrukstjenester, har 55 medlemmer i Averøy. Landbruk Nordvest gir veiledningstilbud innen jord- og plantekultur, økologisk produksjon, mekanisering og bygningsteknikk, økonomi i landbruket m.m.

Landbruk Nordvest utfører administrative oppgaver for gårdbrukerne i forbindelse med avløserordningene. Organisasjonen har også ansvaret for landbruksvikarordningen som skal sikre gårdbrukerne avløser i forbindelse med sykdom og foreldre-/svangerskapspermisjoner.

Drifta finansieres hovedsakelig ved medlemsavgifter og tilskudd fra det offentlige. Averøy kommune bidrar i 2020 med et tilskudd på 34 000 kroner til Landbruk Nordvest

Averøy Regnskapslag AL er tilknyttet Norges Bondelag og tilbyr regnskapstjenester, samt veiledning og bistand i forbindelse med eierskifte/generasjonsskifte i [landbruket](#). Ca 45 av gårdbrukerne i Averøy er medlemmer i regnskapslaget. Laget tilbyr også tjenester til kunder utenfor landbruket, også i andre kommuner, og har totalt 276 medlemmer.

De fleste gårdbrukerne i Averøy har tradisjonelt vært tilsluttet **landbrukssamvirket**. I dag er der ingen slakterier tilknyttet landbrukssamvirket Nortura i Møre og Romsdal, og slaktedyr fra Averøy som meldes inn til Nortura, kjøres til Malvik der det nærmeste samvirkeslakteriet ligger. En del kjøttprodusenter leverer til private slakterier. De nærmeste er Ytre Nordmøre Slakteri i Kristiansund og Øre Vilt i Gjemnes. I tillegg går der en del leveranser til Eidsmo Dullum i Oppdal og kanskje noen andre slakterianlegg i andre fylker.

Alle melkeprodusentene er tilsluttet meierisamvirket TINE, og de fleste er med i **Averøy Melkeprodusentlag**. Averøy melkeprodusentlag arrangerer fagsamlinger og sosiale sammenkomster for melkeprodusentene i kommunen flere ganger i løpet av året.

Molde og Hustadvika skoglag er sammensatt av tidligere skoglag i Averøy, Eide, Fræna og Molde. Skoglaget er tilsluttet Allskog BA, som er et samvirke for skogeiere nordafjells fra og med Møre og Romsdal til og med Troms fylke. Skoglaget har som formål å ivareta skogeierens økonomiske og faglige interesser.

Der er et godt utbygd veiledningsapparat for gårdbrukere gjennom meieri og slakteri, Landbruk Nordvest, regnskapslaget og ulike kurs- og etterutdanningstilbud gjennom bl.a. Aktivt Skogbruk.

Averøy Landbruksråd er et fellesorgan for faglagene i landbruket og et bindeledd inn mot kommunens landbruksforvaltning. Rådets hovedoppgave er å arbeide for å skape et godt fagmiljø for landbrukets utøvere. Rådet ble formelt stiftet i 1992 og består nå av 5 medlemmer fra landbrukets lag og organisasjoner. Kommunens landbruksrådgiver er sekretær for rådet, og i tillegg møter kommunens skogbruksansvarlige på rådets møter.

3. Mål for landbruket i Averøy

3.1 Sentrale nasjonale og regionale landbrukspolitiske mål

I budsjettproposisjonen fra regjeringen for budsjettåret 2020 (Prop. 1 S 2019-2020) finner vi følgende innledning for programområde 15 som omhandler Landbruk og mat:

«Norsk landbruk er viktig for å halde oppe matvaresikkerheit, verdiskaping, busetjing og kulturlandskap. Regjeringa vil ta vare på det unike ved norsk matproduksjon, slik som låg medisinbruk, god dyrevelferd og ei lang verdikjede, i tillegg til bruk av norske ressursar for å leggje til rette for landbruk over heile landet. Dette inneber mellom anna ein variert bruksstruktur som er basert på regionale og lokale føresetnader for ulike produksjonar.

Landbrukspolitikken skal framleis byggje på desse fire berebjelkaner: eit velfungerande importvern, samvirkebaserte marknadsordningar, forhandlingsinstituttet med årlege jordbruksoppgjer, og ein eigedomspolitik for å sørge for den sjølv eigande bonden.

Den internasjonale matvaresituasjonen gjer det viktig å sørge for produksjon av basisvarer, i Noreg så vel som i alle land, i ei tid då klimaendringar endrar på føresetnadene for landbruksproduksjon.

Det er nær samanheng mellom dyrka areal og matvareproduksjon. Noreg er eit av landa i verda med minst dyrka areal per innbyggjar. Regjeringa vil følgje opp jordvernstrategien for å sørge for nasjonal matforsyning også for framtidige generasjonar. Matvareproduksjonen i Noreg skal baserast på miljø- og ressursvennleg bruk av lokale ressursar. Difor må grovfôrbaserte produksjonar prioriterast i husdyrhaldet.

Viktige delar av dei jordbrukspolitiske verkemidla blir utforma i dei årlege jordbruksforhandlingane. Regjeringa legg vekt på forenkling og målretting av verkemidla slik at dei samla medverkar til auka verdiskaping. Årets jordbruksavtale inneber ei sterk satsing på grøntsektoren og korn. Målet er å møte auken i etterspørselen med mest mogleg norskprodusert vare. Satsinga inneheld tiltak for innovasjon og vekst i grøntsektoren, som mellom anna auke i investeringstilskott, tiltak for fornybar energi og teknologi, presisjonsjordbruk, forskning og utvikling. Vidare tek avtalen vare på omsynet til distrikta og til små og mellomstore bruk, og beiteordningane blei ytterlegare styrkte. Samstundes blei klima- og miljøarbeidet ytterlegare forsterka.

All matproduksjon startar med fotosyntesen. I utgangspunktet er difor all jordbruksproduksjon basert på opptak av CO₂. Gjennom jordbruksaktivitetar, og særleg husdyrhald, oppstår biologiske prosessar som òg fører til utslepp av klimagassar, hovudsakleg i form av metan og lystgass. Jordbruket er samstundes ein viktig bidragsytar til det grøne skiftet, både gjennom binding av karbon og produksjon av fornybar biobasert energi og drivstoff. I juni 2019 underskreiv staten og jordbruksorganisasjonane ein klimaavtale. Jordbruket er ei av dei første næringane i Noreg som inngår ein slik avtale med regjeringa. Det er sett eit mål om at utsleppa skal reduserast med 5 mill. tonn CO₂-ekvivalentar for perioden 2021–2030.»

I stortingsproposisjonen blir følgende satsingsområder nærmere omtalt av regjeringen:

- *Regjeringa vil stimulere til økt matproduksjon*
- *Regjeringa vil legge til rette for bedre utnytting av skogressursene*
- *Regjeringa vil legge til rette for å øke verdiskapinga i de landbruksbaserte næringene utenom tradisjonelt jord- og skogbruk, som lokal mat og drikke og lokal foredling av landbruksprodukt*
- *Regjeringa vil øke verdiskapingen fra høstbare viltressurser*
- *Regjeringa vil legge til rette for et kunnskapsbasert og innovativt landbruk*

- *Regjeringa vil bruke matpolitikken til å sikre trygg mat og god dyrehelse*
- *Rovviltpolitikken skal ivareta både levedyktige rovviltbestander og bærekraftige beitenæringer*

For budsjettåret 2020 har Landbruks- og matdepartementet følgende målstruktur:

Matsikkerhet og beredskap	Landbruk over hele landet	Økt verdiskaping	Bærekraftig landbruk med lavere utslipp av
Sikre forbrukeren trygg mat Økt matvareberedskap God dyre- og plantehelse og god dyrevelferd Satse på avl, forskning og utdanning for å øke bruken av de biologiske ressursene	Legge til rette for bruk av jord- og beiteressursene Muligheter for bosetting og sysselsetting Et mangfoldig landbruk med en variert bruksstruktur og geografisk produksjonsdeling Legge til rette for rekruttering i hele landet En økologisk,	Utnytte markedsbaserte produksjonsmuligheter En konkurransedyktig og kostnadseffektiv verdikjede for mat En effektiv og lønnsom utnytting av gården sine samlede ressurser Videreutvikle Norge som matnasjon Legge til rette for bonden sine inntektsmuligheter og evne til å investere i gården Bærekraftig skogbruk og	Redusert forurensing fra landbruket Reduserte utslipp av klimagasser, økt opptak av CO ₂ og gode klimatilpasninger
En effektiv landbruks- og matforvaltning			
Forskning, Innovasjon og kompetanse skal bidra til å nå hovedmålene i landbruks- og matpolitikken			
Ivareta norske interesser og sikre fremgang i internasjonale prosesser			

sket
tnin
t
kif
portisk ledelse, men prioriteringene har variert noe fra periode til periode.

Landbruksmeldinga for Møre og Romsdal – Fylkesmannen i Møre og Romsdal

I 2017 ble det vedtatt en ny landbruksmelding for Møre og Romsdal. Meldinga er retningsgivende for utviklinga av landbruket på regionalt nivå, og skal bidra til å styrke landbruket og landbruksbasert næringsutvikling i fylket. Meldinga dekker bredden i landbruksnæringa, med ambisjoner og tiltak for hvert innsatsområde. Den overordna målsettinga er at Møre og Romsdal skal ha et bærekraftig og aktivt landbruk over heile fylket. Landbruksmeldinga for Møre og Romsdal er et fellesdokument for både jord- og skogbruk, med fem delmål:

- **Økt verdiskaping skal baseres på bærekraftig og mer bruk av lokale ressurser.**

Verdiskapinga i landbruket skal økes der Møre og Romsdal har naturlige fortrinn.

Veksten i verdiskapinga skal være basert på bærekraftig bruk av stedegne ressurser.

Det er særlig viktig å legge til rette for utvikling av mjølkeproduksjonen, også på små og mellomstore bruk.

- **Landbruket skal ha en viktig plass i den nye grønne økonomien**

Innovasjon innenfor næringa, utvida samarbeid med foredlingsindustrien og trebasert innovasjon skal styrke landbruket som innovativ grønn næring. Landbruket skal nyttiggjøre seg mer av forskningsbasert innovasjon.

- **Landbruket skal ta miljø – og klimaansvar**

Landbruket skal legge vekt på miljø- og klimavennlige løsninger, og stå fram som handlingsretta og ansvarlig i miljøraker.

- **Landbruket skal holde ved like og utvikle et godt omdømme**

Næringa skal være synlig for alle, og bidra til kjennskap og kunnskap i samfunnet om mat og matsikkerhet, bærekraft, kulturverdier og rolle i lokalsamfunna. Landbruket skal legge vekt på god dyrevelferd i alle aktuelle sammenhenger. Landbruket skal være synlig som ansvarlig samfunnsaktør, verdiskaper og som attraktiv arbeidsplass.

- **Landbruket skal stå fram som en attraktiv arbeidsplass**

Landbruket skal legge til rette for rekruttering, og ta godt vare på de som kommer inn i næringa.

Følgende spesifikke tiltak for perioden 2017 – 2021 listes i landbruksmeldinga for Møre og Romsdal (*Produksjoner av lite omfang i Averøy er utelatt*):

- Ta vare på landbruket sitt produksjonsareal og kulturlandskap og stanse nedgang i dyrkajord. Dette gjelder både omdisponering, nedbygging og gjengroing.
- Det skal beites mer i Møre og Romsdal. Flaskehalser som gjør beiting vanskelig skal fjernes, og samarbeid om beitetiltak skal styrkes
- Bedre utnytting av potensialet for kjøttproduksjon på storfe, og som minimum holde på fylket sin del av samla volum for landet.
- **Sauehold:** På sikt øke produksjonen, både i absolutt volum og som andel av norsk produksjon.
- **Økologisk produksjon:** Følge nasjonale målsettinger
Norsk landbruksrådgiving (NLR) og NORSØK skal tilby målretta rådgiving til økoprodusentene.
- **Avvirking skogbruk:** Total avvirking skal opp til 400.000 m³ i 2021, av dette 30 000m³ furu, 350 000 m³ gran og 20 000 m³ lauvtre (medregnet biovarme). Mye av volumet står i bratt og ulendt terreng, og uttak med taubane er sårbart for skifte i tilskuddsregimet.
- **Nyplanting/ forynging etter hogst og stell av ung skog:** Sikre at det blir planta på nytt innen 3(4) år etter hogst. Gjennomføre ungskogpleie på 8.000 dekar hvert år med sikte på stedstilpassa bestandsutforming og produksjon av kvalitetsvirke
- **Mer av tømmeret skal foredles lokalt**
- **Effektiv tømmertransport på offentlig veg – fjerne flaskehalser.**
- **Lokal mat:** Øke tilbudet og mangfoldet av lokal mat fra Møre og Romsdal til forbrukere og reiselivet. Tettere kobling mellom reiselivet og lokalmatprodusentene. Målet er 200 produsenter innen 2021
- **Inn på tunet (IPT):** Flere langsiktige og kvalitetssikra avtaler mellom selgere og kjøpere av IPT

- **Redusere utslippet av klimagasser og tapet av næringsstoffer:** Møre og Romsdal skal oppfylle nasjonale mål om reduksjon i utslipp av klimagasser og tap av næringsstoffer fra landbruket. Lystgassutslippene og bruken av fossilt brensel i landbruket skal reduseres med 10 prosent innen 2020, sammenlignet med 2009
- **Det grønne skiftet:** Landbruket i Møre og Romsdal skal være blant de fremste fylka i utvikling av en ressurseffektiv, kretsløpsbasert bioøkonomi
- **«Alle» skal ha god kunnskap om landbruket,** og relasjonene mellom landbruksnæring og samfunn rundt skal bli enda bedre
- **Øke rekrutteringa til landbruket,** og legge til rette for at nye bønder og skogeiere blir tatt mot på en god måte.
- **Landbruksnæringa skal ha et kvalitativt godt utdanningstilbud,** både for ungdom i skolen og som etterutdanning for aktive bønder og skogeiere.
- **Rådgiving:** Alle bønder og skogeiere skal ha tilbud om kvalitativt god rådgiving, både i spiss og bredde. Alle viktige produksjoner skal dekkes.
- **Forskning og utvikling:** FoU-ressursene skal brukes for å løse viktige utfordringer for landbruket i Møre og Romsdal
- **Møteplasser:** Organisasjonene som arbeider opp mot landbruket skal ha få, men nyttige og tydelige felles møteplasser

I følge den regionale landbruksmeldinga er kommunene viktige aktører for å gjennomføre landbrukspolitikken. Møre og Romsdal fylkeskommune har gjennom landbruksmeldinga stilt forventninger til kommunene om at kommunene følger opp regionalt prioriterte innsatsområder.

3.2 Mål og utfordringer for landbruket i Averøy

Lokale mål og strategier for landbruket i Averøy må utformes innenfor rammevilkår og retningslinjer som blir fastlagt sentralt, og innenfor målene i den overordnede kommuneplanen for Averøy.

Kommuneplanen for Averøy for 2016 - 2028 gir føringer i forhold til næringsutvikling, arealbruk og kulturliv og setter premisser for tiltak også i landbruksplanen.

Kommunens visjon er ***"Averøy kommune – en god forbindelse"***

Hovedmålsettingen i kommuneplanen er å øke folketallet. Averøy skal ha et godt omdømme og være etterspurt for bosetting og næringsetablering. Averøy kommune skal være en konkurransedyktig kommune for utvikling av eksisterende og nye arbeidsplasser, herunder å opprettholde en robust landbruksnæring i kjerneområdene.

Averøy kommune har et desentralisert bosettingsmønster. Kommunen har i planverket sitt satt av arealer til boligbygging i hele kommunen. Av miljøhensyn og av hensyn til kommunal tjenesteproduksjon er det vektlagt å planlegge nye boliger/boligområder sentrumsnært og rundt kollektivknutepunktene fremfor å stimulere til spredt boligbygging.

Landbruket i kommunen er viktig både på grunn av den verdiskapningen som skjer gjennom næringsvirksomheten, og på grunn av de samfunnsgodene som produseres som et resultat av virksomheten. En sterk landbruksnæring gir grunnlag for bosetting og verdiskapning i hele kommunen.

Med bakgrunn i de sentrale og regionale målsettingene, kommuneplanens mål og strategier og innspill i arbeidet med landbruksplanen, videreføres følgende hovedmålsetting for landbruket:

Averøy vil sikre og utvikle ressursene på landbrukseiendommene som grunnlag for et aktivt landbruk, et levende kulturlandskap, bosetting og trivsel i kommunen.

3.2.1 Jordbruk

Jordbruket i Averøy er tuftet på grovforbaserte produksjoner, i et variert jordbrukslandskap. Tallene i statusdelen av landbruksplanen viser at vi har hatt en sterk nedgang i antall foretak som er engasjert i landbruksnæringen. Nedgang i antall bruk i drift kan føre til svekkelse av jordvernet, da «ukurant» jordbruksareal lettere kan foreslås omdisponert til andre formål enn jordbruksareal i drift.

Jordbruksarealet er grunnlaget for matproduksjonen i jordbruket og er en ikke-fornybar ressurs som må forvaltes i et langsiktig perspektiv, etter "føre-var"-prinsippet. Stortinget har satt som mål at den årlige omdisponeringen av dyrka jord ikke skal overstige 4000 dekar i året innen 2020. I 2018 ble dette målet nådd, da det ble omdisponert i overkant av 3 500 daa, som er det laveste tallet på omdisponering av dyrka jord som er registrert hittil. Imidlertid er det store arealer med *dyrkbare* jord som blir omdisponert til andre formål enn jordbruk. Regjeringen har vedtatt en nasjonal jordvernstrategi for å sikre jordbruksarealet for varig framtidig matproduksjon, og i størst mulig grad unngå at matjord omdisponeres og tas i bruk til andre formål. Kommunene er forpliktet til å følge opp den nasjonale jordvernstrategien.

Ved større investeringer i driftsbygninger er de aller fleste avhengige av de offentlige støtteordningene (BU-midlene) som forvaltes av Innovasjon Norge. Det har vært lav etterspørsel etter investeringsvirkemidler i Averøy de siste årene, noe som er bekymringsfullt med tanke på ønske og vilje til å satse på landbruk i kommunen. Dersom landbruksnæringen skal kunne opprettholdes som en viktig næring, må investeringstakten opp.

Mye av grovforproduksjonen på de enkelte foretakene er basert på **leiejord**, og dette kan være utfordrende med hensyn til forutsigbarhet, driftsforhold, transportavstander og miljøbelastning. Noen føler at de ikke har kontroll på arealressursene de er avhengige av i driften, og det kunne ha vært en fordel for flere om det var mulig å kjøpe tilleggsjord fremfor å leie. Når bruksrasjonalisering medfører god arrondering og kort transportavstand, bør det legges til rette for sammenslåing av landbrukseiendommer. Det er imidlertid få landbrukseiendommer som blir omsatt, og prisene kan være høye i forhold til bruksverdien til jordbruksformål, særlig dersom man må kjøpe ut bygninger som man ikke har bruk for. Langsiktige leiekontrakter er et alternativ, og jordloven stiller krav om at dyrket jord skal leies bort på minimum 10-årskontrakt dersom eier selv ikke vil stå for driften. For mange er en 10-årskontrakt ikke nok for å forsvare investeringer og sikre fremtidig drift.

Flere kommuner har gjennomført prosjekter som går ut på å kartlegge dyrket jord som ikke er i drift. Eierne av slik jord blir deretter kontaktet med informasjon om driveplikten, og om at det er et krav at jorden blir leid bort på minimum 10-årskontrakt dersom de ikke ønsker å drive den selv. Det viser seg at mange eiere av jordbruksareal ikke kjenner til denne

bestemmelsen i jordloven, og at en slik henvendelse ofte fører til at det blir opprettet avtaler om bortleie av jord til interesserte brukere. Et slikt prosjekt kan bidra til å sikre aktive brukere tilgang til kurant landbruksareal.

Markedsforholdene gir lite rom for økt kjøttproduksjon på storfe og sau i dag, og regjeringen har som mål å redusere produksjonen av rødt kjøtt. Averøy er en typisk graskommune, og kommunens andel av landets kjøttproduksjon bør likevel opprettholdes for å utnytte arealressursene på en god måte. En løsning er til enhver tid å ta i bruk ny kunnskap for å redusere klimagassutslippene som produksjonen fører med seg.

Et større mangfold innen landbruket og landbrukstilknyttede næringer enn det vi har i dag vil være en styrke for kommunen. Det bør stimuleres aktivt til etablering av landbruksnæringer med større bredde enn det vi finner i kommunen i dag. En omlegging i forbrukernes kosthold kan åpne opp for nye produksjoner som også kan være aktuelle for landbruksnæringen i Averøy.

Enkelte foretak driver med videreforedling av mat/landbruksprodukter fra egen eiendom. Produksjonen er foreløpig i forholdsvis liten skala, men det er absolutt rom for mer lokalprodusert mat i markedet i dag. Landbruksbasert reiseliv er også en næringsgrein som har potensiale for vekst i kommunen. Innovasjon Norge har støtteordninger for utvikling av nye næringer på landbrukseiendommer. På prioriteringslisten for 2020 har Innovasjon Norge satt opp frukt-, grønt- og veksthusnæringa, støtte til små og mellomstore bruk, støtte til melkeproduksjon i størrelsesorden 15 – 30 kyr og investeringer som følge av økologiregelverket for økologisk produksjon. Det legges dermed til rette for og støttes opp om utvikling av småskalaproduksjon innenfor flere områder, noe som passer godt for den varierte bruksstrukturen i Averøy.

For å hindre gjengroing og bevare et åpent kulturlandskap er det viktig å rette positive tiltak mot de som driver et aktivt jordbruk og har dyr som kan beite viktige områder som ikke egner seg for maskinell drift. Tiltak med sikte på å hindre videre tilgroing ved beiting i de områdene av kommunen der jordbruket står svakt, er også viktig. De kommunale SMIL-tilskuddene brukes i stor grad til inngjerding og rydding av beitemarker. Der er det rom for en økning i omfanget.

Når mange slutter med gardsdrift og de fleste i næringa har arbeid utenom gården, blir det krevende å opprettholde et godt faglig produsentmiljø. Her spiller bondelag/småbrukerlag/produsentlag og andre faglag en viktig rolle. Samarbeid mellom organisasjonene er viktig når det tynnes i rekkene. Gode relasjoner til resten av befolkningen i nærmiljøet er også viktig. Lag og organisasjoner både innenfor og utenfor landbruket kan samarbeide om å få til felles positive tiltak i et område; slike samarbeidsprosjekt kan støttes med BU-midler til bygdeutvikling, og med SMIL-midler.

Tilrettelegging for bosetting og næringsutvikling i områder med landbruksdrift kan være konfliktfylt i forhold til hensynet til jordvern og landbruksdrift. Vern av den dyrka jorda er et nasjonalt overordnet mål, som må tas på alvor selv om det i perioder er mindre etterspørsel etter jord. Fragmentering og press på jordbruksarealene ved at det bygges boliger i nær tilknytning til jord i drift eller nær gardstun kan gjøre det vanskelig å få til effektiv drift av

arealene. God arrondering og mest mulig sammenhengende arealer blir stadig viktigere når effektivitetskravene skjerpes. I kommuneplanens arealdel er det fastsatt retningslinjer for dispensasjonspraksis i LNFR-områdene, og områder der landbruket er særlig viktig er fastlagt med hensynssone landbruk. Der skal det tas spesielt hensyn til landbruksinteressene i forbindelse med arealsaker, som fradeling av tomter.

Arealene innenfor hensynssone jordbruk forbeholdes landbruksdrift, og i disse områdene legges det til grunn at det ikke skal etableres boliger og virksomhet som ikke er knyttet til landbrukseiendommene eller landbruksnæringen.

Det er boplikt knyttet til erverv av landbrukseiendommer. Boplikt i fem år følger av konsesjonsloven ved konsesjonsfrie overtakelser av landbrukseiendommer med mer enn 35 daa fulldyrka og overflatedyrka jord. Konsesjonsfrie overtakelser gjelder i hovedsak eiendomsoverdragelser innen familien.

Konsesjonsloven gir dessuten adgang til å sette vilkår om boplikt når konsesjonssøknader blir behandlet, der overdragelsen ikke er konsesjonsfri.

Enkelte ønsker å bli fritatt fra boplikt, noe som lovverket også gir muligheter for. Det kan være krevende for forvaltningen å følge opp vilkår om boplikt, da folk flytter mer enn før, og det kan være vanskelig å følge med på om ny eier blir boende på konsesjonseiendommen i hele femårsperioden etter overtakelse. Boplikt er likevel et viktig virkemiddel for kommunen for å sikre bosettingen i områder med svak befolkningsutvikling, og for å hindre at landbrukseiendommer går over til å bli store fritidseiendommer.

Kommunene har ansvar for veterinærvaktordningen og for at det finnes tilstrekkelig tilgang på kvalifiserte veterinærer. Averøy har i mange år hatt en samarbeidsavtale med tidligere Fræna kommune om veterinærvaktordning for de to kommunene. Vaktområdet opprettholdes selv om Fræna kommune fra 01.01.2020 går inn i nye Hustadvika kommune, som også består av Eide kommune.

Utfordringer i jordbruket:

- Nedgang i melkeproduksjonen – tap av kvote
- Jordvern – dyrka jord går ut av bruk
- Leiejordsproblematikken øker – større miljøkonsekvenser og store kostnader
- Lite mangfold og variasjon
- Beholde et åpent og variert kulturlandskap - beiteproblematikk
- Beholde et godt faglig og sosialt produsentmiljø
- Landbrukets påvirkning på klimaet

3.2.2 Jordbruk og klima

Det totale norske klimagassutslippet er på ca 52 millioner tonn CO₂-ekvivalenter. Ca 9 % av dette, 4,5 millioner tonn CO₂-ekvivalenter, tilskrives i hovedsak metan- og lystgassutslipp fra jordbruket, fordelt på 59 % metan (CH₄) og 39 % lystgass (N₂O).

Når det gjelder CO₂-utslipp fra forbruk av olje og diesel til transport og oppvarming, så registreres disse utslippene under energisektoren, og jordbrukets andel av dette er ikke registrert separat. CO₂-utslippene fra drivstoff er dermed ikke inkludert i landbrukets

klimaregnskap, men er like fullt et område der jordbruket kan og vil sette inn tiltak for å redusere klimagassutslipp. Reduksjoner i slike utslipp godskrives energisektoren, og ikke landbrukets eget klimaregnskap.

Jordbruket er den største kilden til utslipp av metan og lystgass i Norge. Det meste av metanutslippene kommer fra dyrenes fordøyelse, spesielt fra drøvtyggere. De resterende metanutslippene kommer fra lagring av husdyrgjødsel.

Størsteparten av utslippene av lystgass kommer fra spredning av kunstgjødsel og husdyrgjødsel. Utslippene er avhengig av hvordan jorda bearbeides og hva som dyrkes. I tillegg spiller fuktighet, oksygeninnhold og temperatur i jorda en rolle.

De resterende lystgassutslippene fra jordbruket kommer hovedsakelig fra oppdyrka myr, lagring av gjødsel og nedbryting av organisk materiale i jorda.

Jordbruksorganisasjonene inngikk i juni 2019 en klimaavtale med regjeringen. Ambisjonene i avtalen er å redusere jordbruket sitt samlede klimagassutslipp med 5 millioner tonn CO₂-ekvivalenter fra 2021 til 2030. I dette regnskapet inngår alle tiltak, ikke bare metan og lystgass, men også eksempelvis redusert bruk av fossilt drivstoff, karbonlagring og matsvinn. Både jordbruket selv og staten skal arbeide for å redusere utslippene av klimagasser relatert til jordbruksnæringen.

Regjeringen vil arbeide med forbruksendringer som indirekte kan medføre reduksjoner i klimagassutslipp fra jordbrukssektoren. Som eksempel vil regjeringen arbeide for å redusere matsvinn med 50 % i avtaleperioden, da det ifølge forskning er ti ganger mer klimaeffektivt å hindre at matavfall oppstår enn å produsere biogass av den samme mengden matavfall.

Metan:

Regjeringen vil søke å påvirke matforbruket i den norske befolkningen, slik at forbruket av rødt kjøtt går ned og erstattes av et mer plantebasert kosthold. En nedgang i forbruket av rødt kjøtt vil føre til tilsvarende nedgang i produksjonen og dermed en nedgang i utslippene av metan.

Landbruksnæringen vil søke å redusere metanutslippene fra husdyrproduksjonen ved hjelp av blant annet avlsarbeid, bedre grovfôr kvalitet, og mulige tilsetningsstoffer i fôret. I tillegg arbeides det med utvikling av biogassanlegg for husdyrgjødsel, noe som vil redusere metanutslippene fra husdyrgjødsel samtidig som at den produserte biogassen vil erstatte fossilt drivstoff.

Lystgass:

Når det gjelder lystgass, vil landbruksnæringen søke å redusere utslipp av denne blant annet ved hjelp av bedre *gjødselplanlegging* og bedre *gjødselhåndtering*. Nedlegging/nedfelling av husdyrgjødsel på bakken i stedet for «luft»-spredning reduserer lystgass-tapet, likeens bedre drenering av jorda og mindre jordpakking. Ny GPS-teknologi gir muligheter for større presisjon ved spredning av både handelsgjødsel og husdyrgjødsel. Redusert overlapping av gjødsel, sikkerhet for korrekt mengde på arealet og minimalisert spill og dobbeltgjødsling vurderes å kunne gi store klimagevinster for jordbruket.

Andre klimatiltak

Landbruksnæringen vil arbeide for overgang til fossilfri oppvarming og energibruk i jordbruket. Overgang til biodrivstoff for transport, og alternative energiløsninger til

oppvarming og drift, som solcellepanel på tak, flisfyring og biogass er mulige løsninger som er under stadig utvikling og forbedring. Næringen vil videre arbeide for utvikling av teknologi som kan bidra til økt opptak og lagring av karbon i jord.

Kommunens rolle

Avtalen mellom næringen og regjeringen inneholder en rekke tiltak som i stor grad gjennomføres uten kommunal medvirkning. Flere av tiltakene som finnes i Regionalt miljøprogram for Møre og Romsdal støtter imidlertid opp under ulike klimamålsettinger. Dette gjelder blant annet overgang til en mer klimavennlig håndtering av husdyrgjødsel. Ordningen med regionalt miljøprogram håndheves av kommunen. Drenering av vassjuk jord er også et tiltak som vil gi klimagevinster, og kommunen vil oppfordre og stimulere til slike tiltak. Kommunen vil, sammen med landbrukets rådgivingstjeneste og andre organisasjoner, støtte opp under aktuelle tiltak og ordninger som bidrar til å redusere utslipp av klimagasser fra jordbruket.

3.2.3 Skogbruk

Lassbærer med grantømmer

Tradisjonelt har skogsdriften i distriktet tidligere vært utført av heltidsgårdbrukeren som i ledige stunder vinterstid har drevet skogen med motorsag og landbrukstraktor med vinsj. Mer enn 90 % av skogsdriften i distriktet blir nå utført av entreprenører med skogsmaskiner. Når granplantingene i Averøy blir hogstmodne blir det derfor hogstmaskiner, taubaner og lassbærere som vil stå for avvirkningen av tømmeret.

Dette vil sette krav til samarbeid over eiendomsgrensene både når det gjelder hogst over flere eiendommer i samme skogsdrift, men også krav til samarbeid om opprusting og nybygging av skogsveier på tvers av eiendomsgrenser over flere skogseiendommer.

Det blir også satt krav til det offentlige veinettet. Tømmeret skal lastes opp på tømmerbiler. Vanlig lengde på tømmerbilene med tilhenger er 24 meter. Statens vegvesen og Fylkesmannen hadde for et par år siden en stor kampanje der veglistene over

fylkeskommunale og kommunale veier skulle gås gjennom og gis en hensiktsmessig bruksklasse (BK) (tillatt akseltrykk) og vogntoglengde.

Fylkesveiene i Averøy ble da oppskrevet og nesten alle har i dag veiklasser og vogntoglengde slik at tømmerbilene kan kjøre med tilnærmet fulle lass og full lengde.

For kommuneveiene ble mange veier oppskrevet fra BK 6 til BK 8. Men disse har fortsatt maksimal vogntoglengde på 12,4 meter. Det medfører betydelig større transportutgifter av tømmeret, lavere netto for skogeier og større slitasje på veiene pga. dobbelt så mange kjøringer på veien.

En enkel måte å ordne dette på er at kommunen går gjennom veilisten over kommunale veier i Averøy som skal oppdateres to ganger pr år og forlenger tillatt vogntoglengde på de veiene der kurvaturen tilsier at det kan kjøres med vogntog. Spesialtransport for tømmer gis egen vogntoglengde.

Samtidig må bruksklassene til de kommunale veiene gjennomgås og vurderes. Flere kommunale veier med lav bruksklasse blir i dag jevnlig kjørt på med lastebiler som overstiger tillatt bruksklasse. Dette er i forbindelse med andre næringer enn skogbruket.

Tømmertransport er underlagt sertifisering og HMS- og kvalitetssystem der det ikke er tillatt å kjøre med last som overstiger tillatt bruksklasse og vogntoglengde. Andre næringer har ikke er slikt sertifisering og HMS- og kvalitetssystem og det kan derfor skje at det kjøres med overlast på kommunale veier. Skognæringen ber om at alle behandles likt, og at de som ønsker å være lovlydige ikke straffes fordi det ses gjennom fingrene med noen andre næringer som kjører med overlast på kommunale veier.

Flere kommuneveier som er aktuell for utkjøring av tømmer har en standard og bæreevne som er dårlig. Dette begrenser eller i noen tilfeller umuliggjør utkjøring av tømmer. Det medfører at skogen ikke kan hugges fordi kommuneveien ikke kan kjøres på av tømmerbilene. Det må derfor tas en vurdering og planlegging for å ruste opp de viktigste kommuneveiene med tanke på tømmertransport. Tømmertransport må inngå i vurderingen under prosessen med prioritering av opprusting av kommunale veier i Averøy.

I 2018 startet arbeidet med en felles skogbruksplan for de 4 kommunene Averøy, Eide, Gjemnes og Kristiansund. Allskog ble tildelt oppdraget, og på våren 2021 blir skogbruksplanene levert til skogeierne som har bestilt plan. Det blir da behov for kurs for skogeierne i bruk av planen der det bl.a. hogstmodenhetsalder og hogsttidspunkt blir sentrale emner. Sannsynligvis vil dette utløse en stor interesse for økt aktivitet med hogst allerede fra sommeren 2021.

Det vil sette større krav til kapasitet på alle nivå innen skogbruket, både for veier slik det er beskrevet i avsnittene over, for større kapasitet i offentlig skogforvaltning, og behov for tilgjengelig entreprenørkapasitet.

Når skog hugges, er skogeier i henhold til skogloven pålagt å sørge for at ny hensiktsmessig skog med tilfredsstillende treslag og tetthet etableres. For hogst av gran skjer dette med ny planting av gran. Her er det flere utfordringer. For det første er det ikke alle skogeiere som er seg dette ansvaret bevisst. De siste 10-12 årene er det også kommet utfordringer med gransnutebiller som gjør stor skade på nye skogplanter. Her bør det ventes i 3 år etter hogst før planting.

Utfordringer i skogbruket:

- Hogst vil foregå av entreprenører med hogstmaskin, taubane, og lassbærere.
- Økte krav til samarbeid mellom naboer, både ved hogst og ved bygging og utbedring av skogsveier

- Behov for vurdering og justering av bruksklasser og vogntoglengder på kommunale veier.
- Behov for opprustninger av enkelte kommunale veier for tømmertransport.
- Tømmertransport må inngå i vurderingen under prosessen med prioritering av opprusting av kommunale veier i Averøy
- Kurs for skogeiere i bruk av skogbruksplan.
- Forventet økt aktivitet, stilles krav til økt kapasitet i alle nivå innen skogbruket, også i den offentlige skogforvaltningen.
- Etablering av ny skog etter hogst. Oppfølging fra kommunal skogforvaltning.

3.2.4 Skogbruk og klima

Trær binder CO₂ i fotosyntesen når de vokser. 1 m³ tømmer har tatt opp og bundet følgende mengder CO₂: gran 700 kg CO₂, furu 810 kg CO₂, bjørk 920 kg CO₂.

Hvor mye CO₂ binder skogen i Averøy?

Skogsmarka på Averøy ble i 1991 taksert til å ha en produksjonsevne på 16 900 m³ pr år. Pga. av bl.a. dårlig tretetthet og treslags sammensetning er tilveksten taksert til 9500 m³ pr år, dvs. at bare 56 % av potensialet utnyttes.

Ved å bruke disse tallene, og forutsette en treslagsfordeling som gir 750 kg CO₂ pr m³, får en:

	Antall m ³	kg CO ₂ pr m ³	Årlig binding av CO ₂ i tonn
Tilvekst	9500	750	7125
Produksjonsevne	16900	750	12675

Det er nå satt i gang arbeid med en ny skogbruksplan som blir ferdig i 2021. Da får vi mye riktigere verdier for tilvekst og binding av CO₂.

Bruk av tre i stedet for CO₂-krevende materialer

Tre er et CO₂-nøytalt materiale. Tre tar opp CO₂ når det vokser, og avgir denne CO₂-en når det brennes eller råtner.

Ved å bruke tre i bygninger, som drivstoff (biodiesel) og brensel i stedet for olje, betong og stål spares miljøet for betydelige mengder CO₂-utslipp. Skog og tre er en svært viktig aktør for å nå klimamålene.

Muligheter for å øke opptaket av CO₂ i skog

En strategi for å utnytte skogressursene i Averøy på en best mulig måte sett ut i fra et klimaperspektiv, er å bygge opp skogressursene med tanke på å utnytte produksjonsevnen i skogen på en best mulig måte.

De viktigste skogskjøtseltiltakene ut i fra et klimaperspektiv er:

- avvirking av eldre glissen skog og erstatte denne med ny tett skog med riktig treslag og skjøtsel.
- tilstrekkelig antall skogplanter ved planting etter hogst
- riktig treslag
- riktig ungskogpleie
- evt. gjødsling
- utsatt hogst noen år av økonomisk hogstmodne bestand.

Etter en omløpsperiode for skogen (varierer med det lokale voksestedet mellom ca 50-120 år) vil en med en slik skogskjøtsel ha bundet betydelig større mengder CO₂ i skogen samtidig som en vil ha betydelige mengder CO₂-nøytral energi og bygningsmaterialer til rådighet.

3.2.5 Hjorteviltforvaltning

Hovedutfordringen i hjorteviltforvaltningen er å oppnå målsettingen som kommunestyret vedtok i 2017. Se pkt. 2.5.3.

Hjort

Bakgrunnen for vedtaket var en enstemmig uttalelse fra Landbruksorganisasjonene i Averøy der de mente at en stabil størrelse i hjortebestanden ved et uttak av mellom ca 130 og 170 hjorter pr år var tilrådelig.

Dette medfører en betydelig redusering av hjortebestanden fram mot 2022. Avskytingen har økt, og i 2019 ble det felt rekordhøye 333 hjorter på Averøya. Utfordringen blir å få redusert bestandsstørrelsen ned på nivået som målsettingen tilsier, - og ikke minst å stabilisere den på dette nivået.

Det er også et mål at kjønnsforholdet blant koller og bukker skal ligge på mellom 2,0 og 1,0 sette koller pr bukk. Slik det var frem til 2019 var dette på over 2,0. Med en sterk reduksjon i bestandsstørrelsen blir det en stor utfordring å oppnå dette kjønnsforholdet. For å lykkes må det skytes en betydelig større andel hunndyr enn hanndyr.

Rådyr

Målsettingen er å halvere antall påkjørsler av rådyr fra 2017 til 2022. Det innebærer i praksis en halvering av rådyrbestanden. I Averøy har 86 % av tellende areal for rådyrjakt tildelt fri rådyrkvote. Fra 2019 ble det tildelt en betydelig større fellingskvote til valdene som har tildeling av fellingstillatelser etter minsteareal. I praksis har derfor alle valdene i Averøy fri fellingskvote på rådyr.

Ved utsendelse av vedtak om fellingstillatelser om rådyr til valdene var det med en utførlig forklaring og oppfordring til at avskytingen av rådyr måtte økes betraktelig for å oppnå målet, - en fordobling av avskytingen, - dvs. opp mot 400 skutte rådyr pr år. Avskytingen i 2019 ble på kun 183 rådyr og antall påkjørsler på rådyr har økt.

Administrasjonen i kommunen har derfor ingen flere virkemidler for å kunne oppnå kommunestyrets vedtak.

I målsettingen om kjønnsforhold i rådyrbestanden er vedtaket «Anbefalt uttak av rådyr er maksimalt 35 % bukk og minimum 40 % kalv».

Uttaket på disse dyregruppene har de siste 5 årene ligget i gjennomsnitt på 51 % bukk og 23 % kalv. I 2019 var uttaket 55 % bukk og 21 % kalv, altså et godt stykke unna anbefalingen.

Elg

I 2017 ble jakta på elg i Averøy avsluttet pga. for lav bestandsstørrelse sett i forhold til vedtatt målsetting.

Hjortekalv og ettersøkshund

På Averøya er det et stort potensiale for å kunne slippe til betydelig flere jegere. Å kunne slippe til førstegangsjegere på et begrenset areal for rådyrjakt burde kunne gjennomføres på en enkel måte og med stort potensiale for suksess.

En utfordring er å endre fokus på hjorteviltbestandene fra å være et problem til å bli en ressurs for landbruksnæringa. Enkelte grunneiere og bedrifter bør kunne ha interesse av å utvikle og tilrettelegge for salg av jaktprodukter utover tradisjonell langtidsutleie. Dette kan kombineres med utleie av husvære, bespisning, jaktguiding, transport, kjøtt- og trofearbeiding o.l. evt. i et samarbeid mellom aktører også utenfor landbruksnæringa. For å kunne legge til rette for å selge gode produkter kreves det kunnskaper og personlige egenskaper.

For å kunne forvalte hjorteviltbestandene på en best mulig måte er en avhengig av god informasjon om bestandene. Den viktigste kilden til informasjon er den informasjonen sett-hjort-skjemaet gir. Det er viktig at kvaliteten på de data som føres inn i skjemaene fra jaktlagene er god. Vårtellinger av hjort på innmark kan også gi god informasjon. Utviklingen i slaktevekter er også viktig informasjon.

Utfordringer i viltforvaltningen:

- Hovedutfordring: - Å oppnå målsettingen for hjort-, rådyr- og elgbestanden.
- Å slippe til flere jegere, fortrinnsvis førstegangsjegere på rådyrjakt.
- Å endre fokus på hjorteviltet fra skadegjører til ressurs.
- Å stimulere til næringsutvikling ved tilrettelegging for salg av jakt.
- Å sikre god kvalitet på informasjon fra sett-hjort-skjema og vårtelling av hjort på innmark.

4. Prioriterte tiltak

Med utgangspunkt i målsettingene og utfordringene prioriteres følgende tiltak gjennom landbruksplanen i perioden 2020 – 2029:

4.1 Jordbrukstiltak

Tiltak 4.1.1 Få all dyrka jord i produksjon

Bakgrunn	Ved avvikling av jordbruksdrift på landbrukseiendommer, og ved eierskifter, kan en del dyrka jord gå ut av drift. I følge NIBIO var det i 2019 registrert 18 818 daa dyrka jord i Averøy, mens det ble søkt om tilskudd til 15 445 daa. Det betyr at 3 373 daa dyrka jord kan være ute av drift i Averøy. Det er driveplikt på all dyrka jord, og dersom eier ikke kan eller vil drive jorda selv, har eier etter Jordlova § 8 plikt til å leie ut jorda på 10 års leiekontrakt. Tiltaket går ut på å kontakte alle eiere av landbrukseiendom med mer enn 5 daa dyrka jord som ikke er i drift i dag, og å informere om driveplikta.
Formål	Få all dyrka jord i produksjon. Jord som eier ikke kan eller vil drive selv, skal gjøres tilgjengelig for andre ved bortleie.
Ansvar	Averøy kommune
Framdrift	I løpet av 2020 og 2021

Tiltak 4.1.2 Unngå tap av melkekvoter ut av kommunen

Bakgrunn	Det er solgt mer melkekvote ut av kommunen enn det som er kjøpt inn i kommunen de siste årene, og produksjonspotensialet for melk har dermed gått ned. Flere av de aktive melkeprodusentene har kapasitet til å produsere mer melk enn de har kvote for i dag, og det kunne derfor ha vært mulig å beholde mer av kommunens samlede melkekvote. En frivillig, uformell melke-børs kunne ha registrert interessen for kjøp og salg av kvote innad i kommunen, og kunne ha bidratt til å opprettholde mest mulig av melkeproduksjonen.
Formål	Opprettholde og styrke melkeproduksjonen i kommunen
Innhold	Opprette uformell, frivillig registrering av interesse for kjøp og salg av melkekvote
Ansvar	Averøy kommune/Landbruksrådet/Melkeprodusentlaget
Framdrift	Forsøk i 2020

Tiltak 4.1.3 Informasjonsmøter om driftsbygninger – krav, løsninger, tilpasninger, investeringer og finansiering

Bakgrunn	Det er lite etterspørsel etter lån/tilskudd fra Innovasjon Norge til nybygg i jordbruket i dag. Det er likevel et stort behov for utbedringer og tilpasninger av driftsbygninger, både til melkeproduksjon og kjøttproduksjon
Formål	Opprettholde og styrke melkeproduksjonen og kjøttproduksjonen
Innhold	Arrangere informasjonsmøter med tema som kostnadseffektive løsninger og finansieringsmuligheter
Ansvar	Averøy kommune, sammen med Innovasjon Norge, Landbruk Nordvest, Mattilsynet, diverse planleggere/leverandører av bygninger
Framdrift	2020, årlige møter

Tiltak 4.1.4	Redusere utslipp av klimagasser
Bakgrunn	Transport av husdyrgjødsel og fôr utgjør en stor del av CO ₂ -utslippene fra landbruket. Mange landbruksforetak har mye leiejord, med til dels store transportavstander mellom driftssenteret og arealene. Flere landbruksforetak har også kryssende transport, der foretakene kjører gjødsel og fôr like langt i hver sin retning. Med kartlegging og samarbeid kan det være mulig å spare både drivstoff, arbeidstimer, maskinslitasje og miljøet ved å bytte arealer eller ved å leiekjøre eller å «bytte møkk».
Formål	Spare kostnader, drivstoff, tid og miljø
Innhold	Registrere interesse, kartlegge arealer som kan byttes, kartlegge mengder husdyrgjødsel som kan kjøres på andre foretaks arealer som ligger nærmere eget driftssenter enn den som leier arealene
Ansvar	Landbruksorganisasjonene i samarbeid med kommunen
Framdrift	Innen 2021-sesongen
Tiltak 4.1.5	Møteplasser
Bakgrunn	Tallet på aktive bønder går stadig nedover, og produsentmiljøet i mange bygder blir stadig tynnere. Det er viktig å ha kollegaer som man kan både diskutere fag med, og være sosial sammen med. Selv om de ulike landbruksorganisasjonene har sine egne møter, kan det – med synkende medlemstall – være en tanke å samle hele næringen til møteplasser, som bondekafé, for eksempel. Dette kan være sosiale arenaer med åpning for faglig innhold og aktuell informasjon.
Formål	Sosialt fellesskap og tilhørighet
Ansvar	Landbruksorganisasjonene
Tiltak 4.1.6	Strategi for bedre omdømme
Bakgrunn	Dagens mediehverdag kan være tøff og pågående, og ofte er det negative saker som får størst oppmerksomhet. Landbruket er inne i en svak utvikling, og negative medieoppslag om næringen kan forsterke dette, da trender smitter. Dersom man kan profilere næringen med positive medieoppslag, kan dette også smitte og gi mer positive effekter for de som har yrket sitt i landbruksnæringen.
Formål	Styrke selvfølelsen og trivselen innad i landbruket
Innhold	Legge en strategi for å få inn en positiv artikkel om landbruket i lokalavisa ca annenhver måned (6 artikler i året). Geografisk spredning og faglig spredning.
Ansvar	Landbruksorganisasjonene

4.2 Skogbrukstiltak

Tiltak 4.2.1 Kurs i bruk av skogbruksplan

Bakgrunn, formål og innhold

Når skogbruksplanene er ferdige skal det avholdes flere kurs i bruk av skogbruksplan. Sentrale tema er hogstmodenhetsalder og planlegging av hogst, planting og ungsogpleie. Kursene ligger inne i oppgaven Allskog skal utføre i forbindelse med kontrakten om skogbruksplan.

Ansvar Allskog i samarbeid med Skogkurs og skogbrukssjef.
Kostnad/ Kursavgift betales delvis av Allskog, delvis med rentemidler fra skogfond og delvis med egenbetaling fra deltakerne..

Tiltak 4.2.2 Justering av bruksklassene og vogntoglengde på kommunale veier

Bakgrunn Mange kommunale veier har maksimal vogntoglengde på 12,4 meter. Det medfører betydelig større transportutgifter av tømmeret, lavere netto for skogeier og større slitasje på veiene pga. dobbelt så mange kjøringer på veien

Formål Å øke netto for skogeier og å minske slitasjen på kommunale veier.

Innhold Kommunen går gjennom veilisten over kommunale veier i Averøy som skal oppdateres to ganger pr år og forlenger tillatt vogntoglengde på de veiene der kurvaturen tilsier at det kan kjøres med vogntog. Spesialtransport for tømmer gis egen vogntoglengde. Bruksklassene til de kommunale veiene gjennomgås og vurderes.

Ansvar Ingeniør for drift av kommunale veier, enhetsleder plan/teknisk med bistand fra skogbrukssjef.

Framdrift Utføres før veilisten skal sendes inn til Statens vegvesen høsten 2020.

Kostnad Kun administrative kostnader i form av arbeidstid med å gå gjennom veilisten og justere vogntoglengde og bruksklasser.

Tiltak 4.2.3 Tømmertransport inngår ved prioritering av opprusting av kommunale veier

Bakgrunn Flere kommuneveier som er aktuell for utkjøring av tømmer har en standard og bæreevne som er dårlig. Dette begrenser eller i noen tilfeller umuliggjør utkjøring av tømmer. Det medfører at skogen ikke kan hugges fordi kommuneveien ikke kan kjøres på av tømmerbilene. Det må derfor tas en vurdering og planlegging for å ruste opp de viktigste kommuneveiene med tanke på tømmertransport. Tømmertransport må inngå i vurderingen under prosessen med prioritering av opprusting av kommunale veier i Averøy.

Formål Sikre at tømmerressursene kan utnyttes.

Innhold Tømmertransport skal inngå i vurderingen under prosessen med prioritering av opprusting av kommunale veier i Averøy.

Ansvar Ingeniør for drift av kommunale veier, enhetsleder plan/teknisk med bistand fra skogbrukssjef.

Framdrift Årlig

Kostnad Ingen kostnad.

Tiltak 4.2.4 Tilstrekkelig kapasitet i skogbruksforvaltningen i kommunen

Bakgrunn I 2018 startet arbeidet med en felles skogbruksplan for de 4 kommunene Averøy, Eide, Gjemnes og Kristiansund. Allskog ble tildelt oppdraget, og på våren 2021 blir skogbruksplanene levert til skogeierne som har bestilt plan. Dette vil sannsynligvis utløse en stor oppsving med hogst med alt dette innebærer av søknader og tilskudd til veibygging, søknader om godkjenning av vinsjedrifter, om driftstilskudd o.l. allerede fra sommeren 2021. Kommunene har overtatt alt ansvar for søknader om skogsveier og div. tilskudd fra Fylkesmannen fra og med 2020. Dette vil sette stort press på kapasiteten på skogforvaltningen i kommunen fra og med 2021.

Formål	Tilstrekkelig kapasitet til den kommunale skogforvaltningen til å håndtere økt hogst og aktivitet i skogbruket.
Ansvar	Averøy kommune
Framdrift	Avsette tilstrekkelige ressurser i budsjettet for 2021 og i kommende år.

Referanser / litteratur:

Stortingsmelding 11 (2016-2017) Endring og utvikling – En fremtidsrettet jordbruksproduksjon

Landbruksmelding for Møre og Romsdal 2017 – 2021

Budsjettproposisjonen fra regjeringen for budsjettåret 2020 (Prop. 1 S 2019-2020)

Kommuneplan for Averøy 2016 - 2028

